sosyalist
YARIN
haftalık siyasi haber ve yorum dergisi

29 ocak 1977
SAYI 11
400 kuruş

HALK NE DİYOR

Bir Devlet Zorbalığı : İŞKENCE...

12 Mart'ın "fırtınalı" "operasyon" larından geçmiş bir dost "Biliyor musun, diyordu, "insanı dehşete düşüren, ürküten işkence değil, işkenceden geçirileceği korkusudur." Ekliyordu: "Adamlar bu konuda oldukça becerikli doğrusu! Koğuşlara ajanlar sokup, işkenceyi tüyler ürperten bir biçimde betimliyor, cinsel organlara verilen elektrik akımının erkekliği giderdiğini yayarak, daha operasyona girişmeden, teslim almağa çalışıyorlardı."

Türkçe Sözlük, "Bir kimseye maddi ya da manevi olarak yapılan aşırı eziyet" diye tanımlıyor işkenceyi. Ülkemizde bu "aşırı eziyet" in yaygın olduğu sayılı ülkelerden birisi.

Özellikle sınıfsal uyanışın hızlandığı, işbirlikçi sermayenin çıkarlarını sarsılmaya yüztuttuğu dönemlerde, bütün dehşetiyle sürdürülüyor işkence.

İşkence uzmanlarının, dünya jandarmalığına soyunmuş, bu yüzden de komprador burjuvazinin ağababalığını yapan ABD emperyalistlerinin kontr-gerilla okullarında yetiştirilmeleri, en kör gözlere bile, işkencenin hangi ulusal çıkarlar adına yapıldığını gösterecek niteliktedir.

Bugüne değin, bizde işkenceyle savaşım, daha çok işkenceciyle savaşım biçiminde ele alındı, işlendi. İşkencecilerin ruhsal durumları, dengesizlikleri, giderek fiziksel yapıları üzerine ruhbilimsel çözümlemelere girişildi. Bu da, tek tek ağaçlara bakarken, ormanı gözden ırak tutmamıza neden oldu. Asıl hedefi şaşırttı. Oysa bu konuda, Şili, Endonezya, İran ve Filipinler gibi işkencenin yoğunluk kazandığı ülkeler, Türkiye için de geçerli nitelikleri belirliyordu.

Sık sık resimler yayınlanır, gazete ve dergilerde patlamış tabanlar, şekilsizleşmiş yüzler, bereler içindeki sırtlar... İşkence izleri, kısacası. Bunların tümü de "kökü dışarda" sayılan, sol eğilimli gençlerin resimleri idi.

Gümrük kapılarını yalılarının kapılarından daha kolay geçen, mobilya diye sunta ihraç edip, 20 milyon vergi iadesi alan, yine de zarar gösterip, kuruş vergi ödemeyen, veliahtlarının, prenslerinin, prenseslerinin nişan ya da düğün törenlerinde lüks otellerin tavanlarını kurşunlarla delik deşik eden "muzırat"ın değil.

Kaldı ki, asıl "kökü dışarıda" olan, ırkçısından, şeriatçısına, uluslararası sermayenin biçimlendirip yölendirdiği, sağcı akımlardır. Faşizmi, Nazizmi, Aramko'yu, CİA'yı ve de 19.yy Osmanlı tarihini birazcık ta olsa tanıyanlar; kutsal sayılan her duygunun, hangi güçler tarafından, hangi amaçlar adına şişirildiğini, nasıl bit pazarı malı gibi ayağa düşürüldüğünü de bilecekler.

"Üretim araçlarının özel mülkiyeti temeline dayanan bir toplumda, Devlet her zaman için, hakim sömürücü sınıfın bir aletidir." Bu nedenle de, genel olarak düşünceye getirilen kısıtlamalar, mapus damları zulümler, kıyımlar; özel olarak ta işkence, bu sömürünun sürdürülmesi için uygulanan yöntemden soyutlanamaz. Ölçüt kökü dışarıdalık, içeridelik değildir. Bu bir hakim sınıfın yararı-zararı sorunudur.

Böyle olmasaydı "Batı Avrupanın ve bazı ülkelerin yıkıntıdan kurtulmasında çok gelişmiş ülkeler haline gelmesinde Birleşik Amerikanın hizmeti ve rolü çok büyük oldu. Kabuğuna çekilseydi, Rusyanın dünyaya hakim olacağı muhakkaktı" (Y.Öztuna Tarih Lise III) diyen kafanın milliyetçi, ulusunun çıkarları halkının mutluluğu için didinen ve ülke pratiğinden kaynaklanan düşünceyi, "kökü dışarıda, sapık akım" olarak sayan kafayı nasıl açıklayabiliriz.?

Yine her konuşmalarında, öğretmeninden öğrencisine, işçisinden memuruna politikadan uzak durmalarını öğütleyenlerin "Tanrı Herşeyi Bilir" (Lise I Ed. S. 270-271) başlıklı metindeki tanrının niçin bazılarının kafir olmalarını dilediğini "Ademoğlanın aklı ona ermez. Onları bilmek lazım değildir. Hemen bize lazım olan böylece itikat etmektir" diyen satırları, hangi politik çıkarlar adına okullara sürdüğünü nasıl açıklayabiliriz.

"Devlet, toplumun sınıflara bölünüşüyle sömürülen kitlenin baskı altında tutulması için, sömürücü sınıfın bir aleti olarak ortaya çıkmıştır. Bu ortaya çıkış, ordusu ve polisi ; hapishaneleri ve çeşitli baskı kurumlarıyla bir otoritenin, halk üzerinde bir otoritenin teşekkülü ile olmuştur."

Anayasa, istediği kadar "Herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlerini söz, yazı ve resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir" (Madde 20)

"Kimseye eziyet ve işkence yapılamaz" (Madde 14) desin. Sınıflı bir toplumda yaşandığı sürece, işkenceler, işkenceciler ve işkence görenler hep olacaktır.

Bu dışa bağımlı, yarı sömürge ülkelerde hükümet etmenin; sömürülen kitleyi baskı altınada tutarak Devlet olmanın en belirgin özelliğidir çünkü.

Halkın kendi adına kendini yönetip, sosyalizmin, insanı küçülten, onursuzlaştıran tüm insanlık suçlarını silip süpürmesine kadar, "Yedikleri insan eti, içtikleri kan olupdur."

Aytekin Bozkurt

TOKATA TOKAT

Bu günlerde, basında, ençok sözü edilen konu, MEB'lığının "çağ dışı" ders kitapları. Hergün "ilerici" basın bu konuya ilişkin manşet heberler veriyor: "Erdem, Talim Terbiye Başkanını görevden aldı; tepkilere yol açan kitaplar toplatılıyor", "Felsefeye Başlangıç ve Ahlak kitaplarından sonra Edebiyat kitabında da ırkçılık yapıldığı belirtiliyor", "Töb-Der kitaplar için Danıştaya başvurdu" , " Milli Eğitim Bütçesi görüşülürken çağ dışı ders kitapları sorunu Mecliste sert tartışmalara yol açtı".

Görüldüğü gibi bu sorun basınla birlikte, tüm ilerici kuruluşları harekete geçirdi. Hatta Meclisi bile birbirine kattı.

Yeni ders kitaplarının niteliği (içeriği) üstüne bizim söyleyeceklerimiz de, bugün ilerici çevrelerin eleştirilerinden çok farklı değil. Gerçekten bu kitaplar, çok açık seçik milliyetçiliğin, ırkçılığın, yobazlığın propagandasını yapıyorlar. Üstelik MC, bunu pervasızca, Türkiye'de yıllardır hiçbir iktidarın yapamıyacağı bir biçimde yapıyor. Yalnız kitaplarla değil, tüm kadroları değiştirerek, üniversitelere milis kuvvetlerini yerleştirerek, baskısını sürdürüyor.

Kuşkusuz bütün bunlara, tüm ilericilerin, örgütlerin, partilerin direnmesi gerek. Ders kitapları içinde bu söz konusu. Elbette basın ilericiyse, ilkokul çocuklarını bile güldüren "Ahlak" kitabına, Türk tarihini bütün bir Batı uygarlık tarihinden üstün tutan "Tarih" kitabına ve benzerlerine karşı çıkacak.

Ama bu gelişmeler, başka önemli gerçekleri de ortaya çıkarıyor. Bugün, gazetelerde, "çağ dışı" kitaplar üstüne yazılar döşenenlerin, danıştaya başvuranların ve Mecliste kavga edenlerin gözden kaçırdıkları ve ilericiliklerinin sınırını da belirleyen gerçekler bunlar.

Çünkü bu tepkiler, "Tokata tokat" gerçeğinin güzel örnekleri olmaktan öteye gidemiyor. Van depreminde de aydınlarımızın yazarlarımızın sert tepkileri olmuştu ve depremin üstünden bir ay geçtikten sonra, gazetelerde ses, seda yok. Ölen ölür, kalan sağlar bizimdir" deyip, kalanları ordunun ve devletin koruyucu" (!) ellerine bırakıp çekildi ilericilerimiz. Sonra bir başka tokat yiyip, MEB'lığının "çağ dışı" kitaplarına saldırıya geçtiler. Bakalım bu saldırı ne kadar sürecek?

Sonra, bir başka önemli nokta daha var. Bu kitaplar değiştirildiğinde (öyle varsayalım), onların yerini alacak yeni kitaplar için yeniden düşünecek mi acaba ilericilerimiz, "ilerici" basınımızın yazarları ? Yıllardır değişmeyen (en son değişikliği kastetmiyoruz) Tarih kitabı, sosyoloji, edebiyat kitapları hakkında da, şimdi olduğu kadar düşünseler inceleseler, belki başka şeyler de yazabilirlerdi. Egemen ideolojinin üretilmesinde en iyi araçlar olan bu kitaplarda; savaşların nedeni olarak prenslerin öldürülmesi gösterilir. Devletlerin kuruluş tarihleri ve antlaşmaların maddeleri ezberletilir. Edebiyat kitaplarında ekoller vardır ama Tolstoy'dan, Gorki'den, Çehov'dan söz edilmez. Yeni Türk Edebiyatında, çağdaş yazarların adı bile geçmez. Sosyoloji kitaplarında toplum biçimleri; klan, boy, aşiret, modern toplum diye sıralanır, Aile biçimleri toplum yapılarından bağımsızdır. Ahlak hiç değişmeyen bir kavramdır ve daha nice buna benzer örnekler verilebilir. Bu eski "Çağa uygun" kitaplardan. Burjuva ideolojisi, edilgen, düşünceleri çerçeveli, hazır kalıpları olan ve bu düzeni hergün yeniden üreten "insanını" bu yollarla yetiştirir. Bu yolun bir kesitinde karşı çıkmak yeterli değildir. Çünkü "uyumlu insan" oluşturmada kullanılan yöntemin biraz daha keskinleştiği bir anda bağırmak, tepki göstermek salt o bölümü değiştirmeye yarar. Yol yine aynı yol olarak kalır. İşte "ilerici" basının ilericiliği buraya kadardır. Çünkü bu basın, yarın"reform" adı altında değiştirilecek olan, daha demokratik (!) bir "uyumlu insan" yetiştirmeye yönelik kitapların, kadroların yanında olacaktır.

Saime Tuğrul
İstanbul

sosyalist YARIN

Sahibi : Cenan Bıçakçı
Genel Yönetmen : Aydın Köymen
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü : Ender Yiğitel

Adres : G.M.Kemal Bulvarı 112/18,Maltepe/Ankara
Telefon :29 10 42 Posta Çek No :101648
Baskı : Daily News Ofset Dağıtım : Hür—Dağıtım

ABONE ŞARTLARI
Altı Aylık : 100 TL
Bir Yıllık : 175 TL

Cinayet Düzeninde İnsanlık Görevi

aydın köymen

Sosyalist Yarın'ın bu sayısında öykü ve roman yazarı Aysel Özakın'la bir röportaj var. Özakın çağımızda yazarın görevini şöyle tanımlıyor: "Yazar, insanlarda incanca özlemler uyandırabilmeli ve insanın varolan olumsuz koşulları değiştirebilecek kişiliğe ulaşmasına katkıda bulunmalıdır. İnsanlar hayatın güzel olabileceğini hiç bir zaman unutmamalıla-. Yazar, insana cevherini hatırlatmalıdır." Özakın'ın söylediklerine katılmamak olanaksız. Ama Özakın'ın önerisini yerine getirmek, özellikle 1977 Türkiyesinde çok zor. Zorluğun iki nedeni var Birincisi, hayatın güzelliğine örnek göstermek hemen hemen olanaksız günümüz Türkiyesinde. Oysa, bir şeyi anlatmak için özellikle, somut, yaşanan örnekleri sergilemek gerekli. Bakın bakalım ne bulacaksınız? Site öğrenci yurdunda kalan öğrencilerin hayatlarında güzel bir şeyler arayın... Bulan olursa bana da bildirsin... Eğer bu genç insanların yaşamında güzel bir şeyler yoksa, gerisi palavra zaten. Özakın'ın önerisini yerine getirmedeki ikinci zorluk; o söz konusu ettiği cevherin çok derinlerde kalmış olması. O cevhere ulaşmak çok zor. O cevhere tabanca ile ulaşmanın olanağı yok. Oysa hayat, Özakın'ın söylediklerine inananlar için namlunun ucunda. Sorun bir bakıma, ölmek ya da öldürmek. Olmuyor Aysel, bu koşullarda o çok boyutlu alabildiğine zengin cevherle yaklaşamıyor insanlar birbirine... Yaklaşsalar bile, inandırıcı olmuyor bu.....

Ahmet Söken, Celal Binici, Cafer Erdem, Çetin Koçoğlu, Mustafa Levent Ersoy... Ne çok isterdim bunların öğrenimleri esnasında gösterdikleri üstün başarıdan dolayı ödüllendirilen genç insanlar olmalarını. Ne çok isterdim bunların, insanca özlemlerle dolu, hayatın en değerli, en güzel şey olduğuna inanmış, inanmakla kalmayıp bunu bizzat yaşayan insanlar topluluğunda topluma yararlı işler yaptıkları için saygı duyulan, imrenilen kişiler olmasını. Ama ne o, ne bu. Bunlar öldürüldüler. Nedeni, belkide hiç yaşamadıkları o güzel hayata inanmalarıydı. Bunun için öldürüldüler. Ve işin acı tarafı, içinde bir zaman önce yaşadıkları insan (!) toplumu, onların öldürülmelerine kayıtsız kalıyor. Bunlar öldürülürken, TBMM'de parlamenter maaşlarına zam konusu tartışılıyordu. Bunlar ölürken, seks filmi oynatan sinemaların önünde uzun kuyruklar vardı. Bunlar öldürülürken, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, yılın ikinci büyük kabul merasimini düzenliyordu. Gazetelerde, gazetelerin manşetlerinde bu isimlerin hiç biri yoktu. Aksine gazeteler, bu ölüm haberlerine parayla aldıkları ölüm ilanlarından bile daha az yer veriyorlardı.

Türkiye Cumhuriyetinde yaşıyoruz. Hangi devlet görevlisine sorsan, hangi parlamentere sorsan, hangi gazeteciye sorsan, temel görevinin, Türkiye Cumhuriyetinin hukuka ve adalete dayalı niteliklerini korumak olduğunu söyler. Yaşamı boyunca bu ilkeleri savunduğunu belirtir.

Şimdi ben soruyorum bunlara:

Ahmet Söken'in, Celal Binici'nin, Cafer Erdem'in, Çetin Koçoğlu'nun, Mustafa Levent Ersoy'un katilleri bulunmadı daha. Bulmak için ne yapıyorsunuz? Siz emniyet amirleri, polis memurları, nasıl olupta İzmir'de bir Fransız kadınına tecavüz edenleri 12 saat içinde yakalarken, güpegündüz, yüzlerce insanın gözü önünde öldürüler bu genç insanların katillerini bulamıyorsunuz? Siz sayın Cumhurbaşkanı, bayramlarda televizyon ekranlarından barış, kardeşlik, insanlık nutukları atan siz, bu genç insanların katillerinin bulunması için ne gibi bir çaba harcıyorsunuz? Yoksa bu konuda da eliniz, kolunuz yasalarla bağlı mı? Siz, "yurtsever", "ilerici", "demokrat" gazeteci dostlar. Acaba yüzbinlere hitap ederken bu cinayetlere ne kadar ve nasıl yer veriyorsunuz gazetelerinizde? Neden aklınıza, her faşist cinayetten sonra bir günlük boykot yapmak gelmiyor? İşten atılmanız, bu cinayetlerden dahamı önemli? Ya siz, pek sayın bilim adamları. Hukuk fakültelerinde, bu fakültelerin anfilerindeki kürsülerde, klasik hak ve özgürlüklerden bahseden, insan haklarını anlatan pek sayın hukuk profesörleri. Ne yapıyorsunuz? Neredesiniz? Yoksa öldürülmek ve öldürmekte insan hak ve özgürlüklerine mi dahil? Niye sesiniz çıkmıyor? Neden cüppelerinizle sokaklara dökülmüyorsunuz? Nasıl olupta hala o kirli ellerin verdikleri paraları, maaş diye ceplerinize koyabiliyorsunuz ? Sizi de öldürürler diye mi korkuyorsunuz ? Sizin canınız can da, o genç insanlarınki ne acaba ?

> YAZARIN KALEMİYLE, RESSAMIN FIRÇASIYLA, TİYATRO OYUNCUSUNUN MİMİKLERİYLE GÖREV YAPTIĞI GÜNLER GEÇTİ.
> BUNLARI YAPARKEN, KAVGAYA BEDENLE DE KATILMAK GEREKİYOR.
> AKŞAMLARI YAZI YAZACAKSIN GÜNDÜZLERİ KAPI KAPI DOLAŞIP ANLATACAKSIN.
> SOKAKLARDA YÜRÜYECEKSİN.
> ÖRGÜTLENECEK, ÖRGÜTLEYECEKSİN.
> BAŞKA ÇIKAR YOL YOK.
> TABİİ EĞER SENDE YAŞAMI SAVUNUYORSAN.....

Türkiye Cumhuriyetinde yaşıyoruz. Ve bu ülkede tek suçları okumak istemek olan bir sürü genç insan, bu olanağa ancak "ülkücü" olduğu zaman sahip oluyor. Geçen pazartesi günkü Cumhuriyet Gazetesinde Sadun Tanju feryad etmiş. Kızı "ülkücü"ler tarafından silah zoruyla yürüyüşe zorlandı diye. Ve kızına çözüm olarak, bundan sonra okula gitmemesini önermiş. Oldumu ya. Sayın Tanju, niye sende kızınla beraber gitmiyorsun okula? Niye tek tek öğrenci velilerini dolaşıp, onları da okula gitmeye zorlamıyorsun? Niye gelip beni bulmuyorsun, kolkola girip sokaklarda yürümüyoruz? Sadece yazmakla olmuyor. O zaman üniversite hocalarını kınamaya da hakkımız yok.....

Geçti artık o günler. Yazarın kalemiyle, ressamın fırçasıyla, tiyatro oyuncusunun mimikleriyle görev yaptığı günler geçti. Şimdi iş başka. Bunları yaparken, kavgaya bedenle de katılmak gerekiyor. Akşamları yazı yazacaksın. Gündüzleri kapı kapı dolaşıp anlatacaksın. Sokaklarda yürüyeceksin gerekirse dövüşeceksin. Ve mutlaka ama mutlaka siyasi uğraşa gireceksin. Örgütlenecek, örgütleyeceksin. Başka çıkar yol yok. Tabii eğer sende yaşamı savunuyorsan.....

İşte böyle. Şimdi tekrar Aysel Özakın'ın röpörtajına dönelim. Ne yazık ki bu haftaki yazımda Özakının dediği gibi, insanlara yaşamın güzel olduğunu anlatamadım. Ve öyle gözüküyorki, bu koşullar altında bunu anlatmaktan da bir süre vazgeçeceğim. Çünkü soyut oluyor. Kalemin ucundan, katiller, namussuzlar, hayvanlar gibi kelimeler dökülmek istiyor. Oysa ben de bu kelimeleri hiç sevmiyorum. Ama içimden küfretmenin ötesinde, bağırmanın, hatta durumu hala anlayamıyanlara zor kullanarak anlatma isteminin dışında bir şey gelmiyor. Ve bütün bunlar Özakın, insanı katı, sinirli, sert yapıyor. Güzellikleri düşünemiyecek hale getiriyor. Bu yüzden de kınanıyor, eleştiriliyorsun. Ama koşullar bu, 1977' nin Türkiyesinde. Ve ne yazık ki, mücadelenin günlük, gerçek, pratik ve kaba yanlarıyla uğraşamayacak kadar "yüçe ve ince ruhlu" olan kimseler, sosyalizmin insani çabasına katılamıyorlar......

YURTTA YARIN

MC nin FİNANSMAN AÇIĞINA BULDUĞU ÇARE :

YASALARI UYGULAMAMAK

**1977 YILI BÜTÇE TASARISINDA,
BELEDİYELERE DEVLET YARDIMI YAPILMASINI,
HAKSIZ OLARAK GÖREVLERİNDEN ALINAN KAMU GÖREVLİLERİNE
DANIŞTAYCA HÜKMEDİLEN TAZMİNATLARIN ÖDENMESİNİ,
DEPREM FONUNA TEKEL ZAMLARINDAN AKTARMA YAPILMASINI,
DEVLET ARSA OFİSİNE FON AYRILMASINI,
ORMAN KÖYLÜLERİNE YARDIM YAPILMASINI ÖNGÖREN
YASA MADDELERİNİN
BİR YIL SÜREYLE UYGULANMAMASI ÖNGÖRÜLÜYOR.**

MC büyük bir açmazın içinde. Bir yanda halen Millet Meclisi Bütçe Komisyonunda görüşülmekte olan 220 milyarlık bir bütçe tasarısı, öte yanda ise hergün daha da derinleşen bir ekonomik kriz var. Bu iki olgu birbiriyle çelişki halinde. Çünkü ekonomik kriz 220 milyar liralık bir bütçenin uygulanma olanağını tümüyle ortadan kaldırıyor. Bütçe tasarısına konmuş olan ödeneklerin karşılığı yok.Oysa "Böyyük Türkiye" için mutlaka bu ödeneklerin karşılığının bulunması gerekli. Bu, hem "Böyyük Türkiye" yutturmacasının devamı ve hem de MC'nin sürdürülmesi için gerekli. Zira MSP'ye bağlı Sanayi Bakanlığı, kendisine büçe tasarısında kağıt üzerinde vaadedilen yatırım fonlarının eksiksiz ödenmesini istiyor. MSP, koalisyonun devamı için bunu şart koşuyor.

MC'nin AP'li Maliye Bakanı, bu açmaza çare olarak bazı yasa hükümlerinin 1977 yılı bütçe tasarısına konan geçici hükümle 1 yıl süreyle uygulanmamasını getiriyor. 1977 yılı bütçe tasarısında yer alan 84. madde ile; belediyelere devlet yardımı yapılmasını, Danıştayda açılan ve kazanılan tazminat davalarında tazminatların hemen ödenmesini, Deprem Fonuna , Tekel zamlarından aktarma yapılmasını, Devlet Arsa Ofisine fon ayrılmasını, orman köylülerine yardım yapılmasını öngören yasa maddelerinin 1977 mali yılı içinde uygulanmaması öngörülüyor. Böylece, buralardan elde edilecek fonlarla MC'nin ve yutturmacaların devamı sağlama bağlanmak isteniyor......

ANAYASA MAHKEMESİNE RAĞMEN..

1961 Anayasasının önemli yeniliklerinden birisi "Anayasa Mahkemesi" dir. Anayasaya göre "kanunların Anayasaya uygunluğunu denetlemekle" görevli bulunan bu mahkemenin vereceği kararlar kesindir ve Resmi Gazetede yayınlanır yayınlanmaz Devletin yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar.

Anayasa Mahkemesinin kararlarının niteliği budur ama, bu MC'yi bağlamamaktadır. Çünkü 1977 yılı bütçe tasarısının 84. maddesinde yer alan ve bazı yasa maddelerinin 1 yıl süreyle uygulanmamasını öngören hüküm, aynı kapsamla 1976 yılı bütçesinde de yer almış ve öğrenildiğine göre Anayasa Mahkemesi tarafın ın bir süre önce iptal edilmiştir. Ancak bu karar bugüne kadar Resmi Gazetede yayınlanmadığı gibi, aynı iptal edilen madde 1977 mali yılı bütçe tasarısındada yer almıştır.

ORMAN KÖYLÜLERİNE YARDIM EDİLMEYECEK

MC'nin 1977 mali yılı bütçe tasarısının 84. maddesinde uygulanmaması öngörülen yasa maddelerinden birisi, 6831 sayılı yasanın 13,64, 35. maddeleridir.

6831 sayılı yasanın 13. maddesi "Devlet Ormanları içinde veya civarında olupta bu ormanlardan geçimlerinin sağlanmasına olanak bulunmayan köylerde ve dağınık yerlerde oturanlara Ziraat Bankasınca açılması öngörülen kalkınma kredisi için Ziraat Bankası sermayesine mahsuben Tarım Bakanlığı bütçesine en az 50 milyon liralık ödenek konmasını" hükmetmekte, aynı yasanın 64 ve 35. maddeleri ise "orman köylüsüne değişik amaçlarla devlet tarafından kredi açılmasını" öngörmektedir.

1977 mali yılı bütçe tasarısının 84. maddesi ile, bu hükümlerin bir yıl süreyle uygulanmaması istenmektedir.

SENMİSİN MC'Lİ BELEDİYE SEÇMEYEN (!) ....

6802 sayılı yasanın 66. maddesi "istihsal vergisinden bir bölümünün belediyelere verilmesini" öngörmektedir. Yasanın bu maddesine göre, tekel maddelerinden alınan istihsal vergisinin yüzde 2 si İller Bankasına yatırılmakta, bu para banka tarafından en geç ertesi ayın onbeşine kadar son nüfus sayımındaki nüfus miktarına göre belediyelere ödenmektedir. Bu paranın yüzde 80'i doğrudan belediyelere aktarılmakta, yüzde 20'si ise İç İşleri Bakanlığı emrinde tutulmakta, İç işleri Bakanlığı gerektiğinde bu yüzde 20'yi de ihtiyacı olan belediyelere göndermektedir.

197 sayılı yasaya göre ise, motorlu kara taşıt vasıtaları vergisi ile, karayolları trafik yasasına uygun olarak tahsil edilen vergi ve cezaların yüzde 11'i belediyelere ödenmesi gerekmektdir. Yasa, anılan oranın tutarının eşit taksitlerle her ay sonunda İller Bankası na yatırılmasını ve belediyelere son nüfus sayımı sonuçlarına göre en geç ertesi ayın onbeşine kadar dağıtılmasını öngörmektedir.

İşte MC hükümetinin 1977 mali yılı bütçe tasarısı, bu yasaların ilgili hükümlerini "uygulanmayacak yasa maddeleri" arasında saymıştır. Böylece belediyelerin en az 300 milyon liralık yasal gelirlerine MC hükümeti el koymaktadır. Zira 1977 bütçesinde, tekel maddelerinden alınacak istihsal vergisinin 12,5 milyar lira olacağı tahmin edilmekte, bunun yüzde 2 si 250

milyon lira yapmaktadır. Aynı şekilde, 1977 bütçesinde, cezalar hariç motorlu kara taşıt vasıtaları vergisinden 500 milyon liralık bir gelir elde edileceği hesaplanmakta, bunun belediye payı olan yüzde 11'i ise 55 milyon lira tutmaktadır.

Yasalarda belediyelere ödenmesi gereken bu payların nüfus oranlarına göre dağıtılacağının öngörüldüğü hatırlanacak olursa, "MC, bu yasa maddelerinin işleyişini bütçe yoluyla engelleyerek hem finansman kaynakları yaratmaya çabalamakta ve hem de kendi adaylarını seçmeyen büyük kent vatandaşlarını cezalandırmakta" biçimindeki bir yargı hiç te yanlış olmamaktadır....

ARSA OFİSİNİN SIRASIMI ?

MC'nin tek kaygusu "Böyyük Türkiye" safsatasını devam ettirmek ve koalisyonu bozmamak. Bunun maliyetinin "arsa spekülasyonunu önleyememek" olması hiç önemli değil. Nitekim yine 1977 bütçe tasarısı ile, 1164 sayılı yasanın 5. maddesinin bir yıl süreyle uygulanmaması öngörülerek, bu yargıya haklılık kazandırıyor.

Söz konusu yasa maddesi; "Devlet Arsa Ofisinin döner sermayesinin 10 yıl içinde 250 milyon liraya ulaştırılması ve bunun içinde Maliye Bakanlığı bütçesine her yıl belirli miktarda ödenek konulması" nı öngörüyor. Bu hükmün uygulanmaması ile arsa spekülasyonunu önlemek için kurulmuş olan "Devlet Arsa Ofisi" güçsüz kılınmakta ve görevini yerine getirmesi bütçe ile engellenmekte.....

DANIŞTAYIN TAZMİNAT ÖDENMESİNE İLİŞKİN KARARLARI DA UYGULANMAYACAK

Kamu görevlilerine, haksız işlem nedeniyle Danıştay kararıyla ödenmesi gereken tazminatlar, 1050 sayılı yasanın 59. maddesine göre ödenir. Bu maddeye göre, ilana bağlı borçlardan olan tazminlatlar, bütçede yeri bulunmadığı takdirde "ihtiyat ödeneğinden" ödenir. Eğer bu ödenek de yetmezse, fark "beklenmeyen giderler" faslından tamamlanır.

1977 mali yılı bütçe tasarısında "beklenmiyen giderler" faslının ilana bağlı borçlar için kullanılmasının ancak Maliye Bakanının önerisi ile olabileceği belirtilmektedir. Böylece Danıştayın hiç bir kararını uygulamayan MC, tazminat ödenmesine ilişkin kararlarını da uygulamaktan kaçınma olanağını, bütçe yoluyla kazanmaya çalışmaktadır.

MEMURLARIN ORTA ÖĞRENİM YAPAN ÇOCUKLARINA PANSİYON ÜCRETİ ÖDENMEYECEK....

657 sayılı yasanın 199. maddesi şöyle der: "Mahrumiyet bölgelerinde çalışan devlet memurlarının orta öğretim yapan çocukları için pansiyon ücreti ödenir. Bunun miktarı tespit edilen pansiyon masraflarının yüzde ellisidir."

1977 mali yılı bütçe tasarısında 656 sayılı yasanın 199. maddesinin de 1 yıl süreyle uygulanmaması istenerek, böyle bir yardımın yapılmasından kaçınılmış olmaktadır......

DEPREM FONUNA TEKEL ZAMLARINDAN AKTARMA YAPILMAYACAK

1977 yılı bütçe tasarısında sayılan, uygulanmayacak yasa hükümleri arasında 1571 sayılı yasanın 1. maddesi de yer alıyor. Uygulanmayacak bu madde; "tekel maddelerine yapılan zamlar nedeniyle, zamlı fiyatlarla, zamdan önceki fiyatlar arasındaki farkın belirli oranının depremlerde kullanılmak üzere Merkez Bankasında açılan Deprem Fonuna yatırılmasını" öngörüyor.

Deprem felaketine uğrayanlara yeterli devlet yardımı yapılması için açılmış olan bir yasal kapı da böylece MC tarafından kapatılmış oluyor....

YABANCI PETROL ŞİRKETLERİ KARŞISINDA MC'NİN BOYNU KILDAN İNCE.....

Görüldüğü gibi MC, finansman ihtiyacını karşılayabilmek için taştan su çıkarmaya çalışıyor. Daha doğrusu halkın suyunu çıkararak kendi devamını sağlama bağlamak istiyor. O kadar ki meur çocuklarına yapılan cüzi bir yardıma bile göz dikiyor. Üstelik Anayasa Mahkemesinin kararını bile hiçe sayıyor. Ama bütün bunları yapabilen MC, karşısına yabancı petrol şirketleri gelince hemen boyun eğiyor. Yine daha doğrusu, kimlerden yana olduğunu, kimlerden, hangi güçlerden destek aldığını pervasızca ortaya koyuyor. Emperyalist güçlerin uşaklığını yaptığını açıkça ilan etmekte hiç bir sakınca görmüyor...

1977 mali yılı bütçe tasarısı, MC'nin sınıfsal niteliğini ve temsilcisi olduğu burjuvazinin emperyalizme bağımlılığını bir kez daha belgeliyor...

Nasıl ?

Türkiyede bir "Petrol İşleri Genel Müdürlüğü" vardır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı olan bu Genel Müdürlük, yabancı şirketlerin Türkiyedeki faaliyetlerini denetlemekle görevlidir. Bu Genel Müdürlüğün görevini tam olarak yerine getirememesinin nedenlerinden biride gelirlerinin yetersiz olmasıdır.

"Petrol İşleri Genel Müdürlüğü", bir yandan devlet bütçesinden yapılan yardımlarla, öte yandan da petrol arama hakkına sahip olan şirketlerin ödediği "devlet hakkı" ile gelirlerini sağlar. Belirli bir arazide petrol sondajı yapmak hakkına karşılık, şirketler devlete arazinin ölçülerine göre belirli bir miktar para ödemekte ve buna " devlet hakkı" denilmektedir. 1977 yılı bütçe tasarısı, işte bu Genel Müdürlüğün gelirlerin ilişkin 1702 sayılı yasanın 8. ve 9. maddelerinin de 1 yıl süreyle uygulanmamasını öngörüyor. Daha açık belirtmek gerekirse, bütçe taslağında petrol şirketlerinin ödemekle yükümlü oldukları "devlet hakkı" nın 1 yıl süreyle alınmaması öngörülüyor. Böylece hem yabancı ve özel petrol şirketlerine büyük bir çıkar sağlanırken, hemde "Petrol işleri Genel Müdürlüğü"nün zaten kısıtlı olan gelirleri daha da azaltılarak denetim görevini yerine getirmesi iyice olanaksızlaştırılıyor.....

DÖVİZ SIKINTISINA ÇARE: DIŞ KREDİLER İÇ FİNANSMANDA KULLANILACAK

Geçtiğimiz hafta içinde Maliye Bakanı Yılmaz Ergenekon, lir basın toplantısı düzenlemeye kalkıştı. Kendi ifadesine göre, "büyük bir reformu gerçekleştirmiş, hem döviz sıkıntısını ve hem de iç finansman sıkıntısını kökten sökecek bir tedbiri gerçekleştirmişti." Bu nedenle yerinde duramıyor, başarısını bir basın toplantısı düzenleyerek, basın mensuplarıyla da paylaşmak istiyordu. Allahtan Bakanlık uzmanları kendisini yatıştırdılar da Yılmaz Ergenekon'da zaten hep alaya alındığı basın mensupları önünde bir kez daha gülünç duruma düşmedi. Böylece koskoca reform (!) sessiz sedasız, Resmi Gazetenin 19 Ocak 1977 tarihli nüshasında yayınlanarak yürürlüğe girdi.

Yürürlüğe giren karar, Maliye Bakanlığının Türk Parasını koruma hakkındaki 17 sayılı kararına ve özel dış krediler hakkındaki 6 nolu tebliğine ilişkin bir değişiklik kararı idi. Bu karara göre, yurt dışından sağlanacak olan ayni ve nakdi kredilerin iç-finansman ihtiyacında da kullanılabileceği öngörülüyordu. Oysa bundan önceki uygulamada ayni ve nakdi dış kredilerin iç finansmanda kullanılabilmesi için, kredinin kullanılabileceği bir projenin plan ve yıllık programda yer alması, fizibilite raporunun bulunması, teşvik belgesinin bulunması ve toplam kaynak ihtiyacının yüzde 40 ının yurt içinden sağlanması gerekiyordu. İşte bu yeni reform (!) kararnamesi ile bütün bu koşullar ortadan kaldırılıyor, özkaynak bulunsun bulunmasın, proje olsun olmasın, dışardan kredi bulan birisi bunu istediği gibi yurt içinde kullanma olanağına kavuşuyordu.... Ama böyle bir uygulama dilencilik kapılarını tümüyle açıyormuş, dışa bağımlılığı mali yönden iyice artırıyormuş, yurt içine mal karşılığı olmayan para sokarak enflasyonist bir baskı yaratıyormuş, bütün bunlar Maliye Bakanının umurunda değildi. O, bir reform (!) yapmıştı. Şimdi, Merkez Bankası kasasına olukla döviz akacak ve böylece döviz dar boğazından kurtulunurken öte yandan da özel teşebbüsün finansman ihtiyacı karşılanmış olacaktı. Kendisi dış borçla ayakta duran bir iktidarın, temsilcisi olduğu burjuvaziye de aynı olanağı sağlamaması zaten düşünülemezdi. Yılmaz Ergenekon bunu başarmıştı.....

***

TÜRKİYEDE İŞÇİ ÜCRETLERİ, FİYATLARI DAİMA GERİDEN İZLERKEN,
İMALAT SANAYİİ DALINDA ORTALAMA İŞÇİ ÜCRETİNİN
YILLIK TUTARI 24 BİN 500 LİRA İKEN,
ASGARİ ÜCRET SANAYİ İŞÇİSİ İÇİN GÜNDE 60 LİRA,
TARIM İŞÇİSİ İÇİN 50 LİRA İKEN,
KİŞİ BAŞINA BİR YILDA İSABET EDEN ULUSAL GELİR 1968 FİYATLARIYLA
4 BİN 250 LİRA GİBİ DÜŞÜK BİR DÜZEYDE BULUNURKEN,
PARLAMENTER MAAŞLARI 9 BİN 764 LİRA YÜKSELEREK,
25 BİN 911 LİRA OLDU.
BU DURUMA: KURULTAYLARINDA
"EMEK EN YÜCE DEĞERDİR"
DİYE AFİŞ ASAN HALKÇI, DEVRİMCİ

CHP ne dedi?

HALUK ÜLMAN (CHP: İstanbul Milletvekili)

"Parlamentonun aldığı bir kararı seçimle ortaya gelmeyen bir üye olarak eleştirmem doğru olmaz. Ben kontenjandan geldim. Seçim yatırımı yapmadım. Ancak bizim gruptaki büyük çoğunluk maddi sıkıntı içinde. Bu sıkıntı da milletvekilliği kavramının yanlış anlaşılmasından doğuyor. Milletvekili dediğin, seçmenlerini misafir edecek, onların işlerini takip edecek, işsize iş, hastaya yatak bulacak, şeklinde anlaşılıyor. Oysa, milletvekilliği kavramı doğru anlaşılırsa, lüzumundan çok masraf gerektiren bu işlemler yapılmasa, bizimkiler de eski aylıklarıyla gül gibi geçinirler."

KEMAL ATAMAN (CHP, Ankara Milletvekili)

"Daha önce çıkan yasaya göre Meclisin aldığı yasal bir haktır."

ALİ KÖKBUDAK (CHP, Konya Milletvekili)

"Bu konuda yalnız üzüntülü olduğunu söyleyebilirim. Neden üzüntülü olduğumu takdir edebileceğiniz kanısındayım."

NİYAZİ ÜNSAL (CHP, Erzincan Senatörü)

"Şerefimizle oynuyorlar ama ben bugün de yarın da bu parayı alacağım. Sanki biz hırsızız da, başkaları hazineyi mi koruyor."

YUSUF ZİYA YAĞCI (CHP , Ankara Milletvekili)

"Yasalara uygun olan komisyonun kararına komisyon üyesi olarak bende imza koydum. Parlamenterlik sıfatımla koymak mecburiyetindeydim. Kaldı ki Millet Meclisi Başkanlık Divanı ve Danışma Kurulu da toplanarak komisyon kararının doğru ve yasal olduğunu kabul etmiştir. 6 Ocak 1977 günkü oturumda Millet Meclisi bu raporu onaylamıştır. CHP Grubuna mensup bir milletvekili olarak parti yöneticilerimizin bilgisi dışında bir şey yapmış, bir harekette bulunmuş değilim."

MUHSİN BATUR (CHP Senatörü)

"Sayın Genel Başkan 6 ay önce zammın prensibine evet demişti. Sayın Ecevit o dönemde yalnızca zamanlamayı yöneticilere bırakmıştı. Bu durumda biz bu işin altından zor kalkarız."

Marksist H

Çağımıza kolaylıkla, çarpışan hümanizmler çağı adı verilebilir. Sadece bu ada sahip çıkan birçok düşünce akımları bulunmakla kalmaz, aynı zamanda bu akımlar birbirleriyle çekişirler, hatta kavga ederler. Çünkü bireysel yaşam sorununun büyüyen önemini, çoğunlukla siyasal çatışmanın karşılıklı bir hümanizm yoksunluğu ya da hatta anti-hümanizm suçlaması biçimini almasına sebep olduğu bir zamanda yaşıyoruz. Böyle saldırılar ne suçlıyanın kendisinin bir hümanist olduğunun kanıtıdır, ne de karşı-saldırıya karşı bir güvencedir. Hümanizmin bu yaygınlığı ve çatışan değişik biçimlerin gittikçe artan sayısı bir tek şeyi gösterir: gerçek varoluşu bugün, hiçbir zaman olmadığı kadar tehdid edilen insan, hiç olmazsa insan mutluluğundan söz edildiğini duymakla avunmak istemektedir.

Özellikle propaganda, insana ve onun mutluluğuna ait cümleler hiç de eksik değildir. Bu sözcüklerin anlamlarından çok şey yitirmelerinin sebebi bu olsa gerektir ve insanların kuşkuyla, sözleri eylemlerle karıştırmaları kesinlikle bu yüzdendir. Hümanizmlerin çatışması öncelikle pratikte çözümlenir. Fakat bu, teorinin tamamen değerini yitirdiği anlamına gelmez. Çünkü pratiğin kendiliğinden apaçık olduğu nadirdir ve bize sorunlarımız için dolaysız çözümler de sağlamaz. Geleceğe yöneldiğimiz zaman yoruma, dolayısıyla teoriye başvurmamız gerekir. Başka bir sebep de, kamunun artan kuşkuculuğuna rağmen, ideolojilerin insanların düşüncelerini ve duygularını biçimlendirmekte hala büyük bir rol oynamakta olmasıdır ve her hümanizm bir ideolojidir.

Bu yüzdendir ki, ideolojik mücadele hümanizmlerle yürütülegelmiştir. Tarafların silahlarını bilemekte, ya da en azından şakırdatmakta oluşları şaşırtıcı değildir. Şaşırtıcı olan, Marksizmin bu konuda çok iyi donatımlı olmasına rağmen, uzun süre bu mücadeleden geri durmuş olmasıdır.

Hümanizmle ne kasdediyoruz ? Bu soruya bir cevap verilmedikçe, tartışmanın büsbütün bulanıklaşacağı kesindir.

Bilgili bir uzman kolaylıkla, hümanizm sözcüğünün birden çok anlamı olduğunu gösterebilirdi. Orası öyledir. Ancak benim niyetim sözcüğün semantik çözümlemesine girişmek değil. Ben bunun yerine, bu sözcüğün "Marksist hümanizm", "Katolik hümanizm" gibi kullanılışlardaki anlamını daha uygun bir biçimde ayırdıtmeğe çalışacağım.

Şu halde: Hümanizmle biz, insan hakkında insanı en yüksek iyi olarak gören ve pratikte, insan mutluluğu için en iyi koşulları sağlamayı amaçlayan bir düşünceler sistemini kasdediyoruz.Bu geniş hümanizm kavramı içinde türlü düşünce akımlarına tabii ki yer vardır ve bunlar; bireyi, toplumu, insan mutluluğunu yorumlayışlarına, mutluluğa giden türlü yolların etkililiği hakkındaki kabullerine bağlı olarak birbirlerinden önemli farklar göstermekle kalmayıp, doğrudan doğruya çelişik bile olabilirler. Dolayısıyla tartışma türlü rakip hümanizmlerden hangisinin "doğru" ya da haklı olduğu üzerinedir.

Tabii bu, hangı tanımların kabul edildiğine, bu da giderek kabul edilen felsefi sisteme ve ona ilişkin değerler sistemine bağlıdır. O halde bu tartışma daha geniş bir teorik zeminden ve pratikten soyutlanarak, kendi içerisinde sonuçlandırılamaz. Öte yandan, yapılabilecek şey insan mutluluğu için en iyi koşulları yaratmak ve böylece insanları bir tek özel hümanizm türüne ilişkin değerler sistemine bağlandırmak olan nihai hedef açısından etkililik üzerinde tartışmaktır.

Marksizm bir hümanizmdir. Teorik tutarlılığı, pratikle ve eylemle olan organik birliği ile rakiplerinin hepsinden büyük ölçüde üstün olan kökten (Radikal) bir hümanizmdir. Sadece sözle savunmayı değil, mutluluğa giden yolları tıkayan herşeyden gerçek bir kurtuluşu arayan tüm ezilenler için çekiciliği buradan gelmektedir.

"Köklü olmak" demişti Marks, "şeyleri kökünden yakalamaktır. Fakat insan için kök, insanın kendisidir... Dinin eleştirisi, insan için en yüce varlığın insan olduğu öğretisi ile yani içerisinde insanın alçak, aşağılık, tutsak ve terkedilmiş bir varlık haline geldiği tüm koşulları yıkacak kesin buyrukla son bulur..." (1).

Marksizmin çıkış noktası kesinlikle, insanın en yüce iyi olduğu ve onu alçaltan toplumsal ilişkilerin değiştirilmesi için yapılacak mücadeledir. Marksist düşünce sisteminin bütününe özel karakterini veren bu hareket noktası, aynı zamanda ona hümanizmi de getirir. Marksizm bir hümanizmdir, ama tabii özel türden bir hümanizim . En önemli şey; Marksist hümanizme damgasını vuran ve onu hümanizmin birçok farklı türlerinden ayırdeden bu farkı belirlemektir.

Herşeyden önce; hernekadar bu hümanizmi, idealist ve spritüalist tipten hümanizmlerin karşıtı olmak üzere , materyalist diye adlandırmak yerinde olursa da, aslında bu Marks'ın kendisinin de nitelediği gibi, gerçek bir hümanizmdir. Nitekim Marks bizzat bu karşıtlığı önemle belirtmiştir: "Gerçek hümanizmin" diyordu o, "Almanya'da gerçek bireysel insan yerine "ben-bilinci" ni ya da "ruh"u koyan spritüalizmden vaya spekülatif idealizmden daha tehlikeli bir düşmanı yoktur." (2)

Burada hümanizmin karakteri, Marks'ın çıkış noktası olarak aldığı, insan bireyi anlayışıyla açıkça bağlanmaktadır. Eğer hareket noktası gerçek, somut, (toplumsal ilişkileri açısından bakıldığında da bir o kadar somut) bireysel böyle bir hümanizmi gerçektir. Yok eğer "ben-bilinci", "ruh" vb. hakkındaki idealist spekülasyonlardan hareket edilirse, böyle temeller üzerine kurulan hümanizm spritüalisttir.

Marks'ın hangi safta yer aldığı açıktır. Sadece gerçek hümanizm onun dünya, ve toplum hakkındaki görüşlerine tutarlılıkla bağlanabilir.

Marks'ın hümanizminin gerçekliğiyle sıkısıkıya ilişkili en karakteristik özelliklerinden biri de, buna uygun düşen özerkliğidir.

Marksist hümanizm gerçek bireyden ve gerçek toplumdan hareket eder ve öğretisi insanın gerçekliği değiştirirken, kendi dünyasını yarattığı ve dolaylı olarak kendi gelişimini etkilediği kabulüne dayandırılır. Şu halde bu hümanizm, insanın dünyasını, onun kendi güçlerinin etkenliğinin bir sonucu olark yorumlaması açısından, kendisiyle tutarlı olarak özerktir. Hiçbir ultra-hümanizme, dolayısıyla insanın dışındaki güçlere başvurmaz. Bu; Marksist hümanizmi sadece her türlü dinsel yapılı spekülasyondan değil, aynı zamanda da , örneğin nesnel değerlere dayanan, bağımlı bir dünya görüşü benimseyen nesnel idealizmden de kesinlikle ayırır. İnsan, -gerçek insan-sadece çıkış noktası değil, aynı zamanda kaderini bağımsızca kendi belirleyen, kendi dünyasının ve kendisinin yapıcısı olan varlıktır. Yalnızca, insan olaylarındaki etkileşimlerin, insan-üstü güçlerle açıklana .bileceğini reddeden böyle bir hümanizme özerk denebilir. Gerçek anlamda tek mümkün hümanizm de budur.

Adam Schaff, diyalektik materyal[...] temsilcilerinden biridir. Çalışmalarını [...] hümanizm ve yabancılaşma sorunları [...] kadar sadece bir makalesi dilimize çev[...] sorunlarına yetkiyle yaklaşan ve bu düş[...] damarlarından birine- insan sorununa- [...] felsefeyle ve genel olarak çağın sorunla[...] önemli yarar ummaktayız. Onun bir hü[...] Marksist düşünceyi, oldukça derli toplu [...] makaleyi dilimize çevirirken amacımız, [...] hakkında bir fikir vermek, hem de diya[...] ilgisini ve insan mutluluğunu amaçlaya[...] hatırlatmaktı.

Adam Schaff 1913'de Lwow'da d[...] Ecole des Sciences Politiques et Econo[...] 1940-1945 yılları arasında Sovyet Rus[...] arasında Lodz Üniversitesinde profesör [...] Üniversitesindedir. 1950-57 yılları ara[...] Enstitüsü Direktörü olarak çalıştı. 1951 [...] Komitesi Başkanlığında bulundu. 1957 [...] Sosyoloji Enstitüsü Müdürü idi. 59-60 [...] Komitesi üyeliğinde bulundu. Uluslara[...] Viyana'daki Avrupa Sosyal Bilimler Me[...] Paris Uluslararası Felsefe Enstitüsü üyel[...] kendisine fahri doktorluk payesi verdi.

Marksist hümanizm dünya görüşünün bu [...] özelliğine, bir karakteristik daha sıkısıkıya bağlan[...] militan bir hümanizmdir.

Militan sıfatının sadece Marksist hümanizma [...] edilmesine özellikle katolik filozoflar tarafından itir[...] gelmiştir. Örneğin; acaba katolik düşünceye dayana[...] hümanizm de militan olarak nitelenemez mi? Şüph[...] Hatta buna örnekler de gösterilebilir. Fakat burada [...] önüne alınacak şey, militan hümanistin dav[...] kendi teorik öncüllerinin mantıksal sonucu mu, y[...] bunların bağımsız ilineksel bir yama mı olduğudur?

Bu açıdan bakıldıkta, gerçek bireylere ve on[...] toplumsal ilişkilerine dayanan ve en yüce iyi olarak i[...] m gören bir hümanizm, insanı alçaltan herşeyle [...] mak zorundadır. Bu durumda militan hümanizmin [...] kararlı bir mantıksallıktır. Mücadeleden kaçınmak, i[...] yokluğu ve tutarsızlık ifade eder. Öte yandan, eğer [...] hümanizm, "ruh", "kişi", "ben-bilinci" vb. den [...] ediyorsa, pratik hayatta kötülüğe karşı durabilir [...] buna zorunlu değildir. Çünkü onun alanı pratik ha[...] değil, felsefi spekülâsyondur.

Bu bakımdan Marksizm, safkan bir hüm[...] ve pratikte derin kökleri vardır.. Sadece belli pratik i[...] ler öğütlemekle yetinmez, bunlardan pratik sonuçlar [...] çıkarır. Marks'ın gençliğinde, devrimci mücadeleyi [...] manizmin bir sonucu yapması kesinlikle bundandır.

'Tıpkı felsefenin maddi silahlarını prolet[...] bulması gibi. Proletarya da entellektüel silahlarını fe[...] fede bulur. Ve düşüncenin şimşeği bir kere halkın [...] topraklarına derinden nüfuz etti mi, Almanlar ke[...] rini kurtaracak ve insan olacaklardır.

İnsan için en yüce varlığın insan olduğu teori[...] bakış açısı benimsendikte, Almanya'nın kurtuluşu [...]

umanizm

adam schaff

sünün çağımızda önde gelen
'ın insan görüşü ve buna bağlı olan
aştıran Polonya'lı filozofun şimdiye
ektik materyalist felsefenin ana
in çoğu zaman ihmal edilmiş olan can
ceken Adam Schaff'ın ülkemizde
her aydın tarafından tanınmasından
bakımından ele alıp değerlendirdiği
yansıttığına inandığımız aşağıdaki
de oldukça az tanınan bu önemli düşünür
izmin insanla ve bireyle kurulan organik
ğını, altını çizerek okurlara

nini Lwow Üniversitesinde ve Paris'te
asal ve Ekonomik Bilimler Okulu) yaptı.
çalışmalarını sürdürdü. 1945-1948 yılları
n Schaff, 1948'den bu yana Varşova
Birleşmişİşçiler Partisi Sosyal Bilimler
adar Polonya Bilimler Akademisi Felsefe
Bulgar Bilimler Akademisinde Felsefe ve
Polonya Birlişmiş İşçiler Partisi Merkez
derasyonu Yürütme kurulu üyesi ve
leri Kurulu Başkanı olarak çalıştı.
. 1969'da Michigan Üniversitesi

atikle mümkündür... Almanya'nın kurtuluşu, insanın kurtuluşu,olacaktır. Felsefe bu kurtuluşun kafası, proletarya yüreğidir. Felsefe ancak proletaryanın ortadan kaldırılmasıyla gerçekleştirilebilir. ve proletarya ancak felsefenin gerçekleştirilmesi ile ortadan kaldırılabilir...." (3)

Marks'ın hümanizminin militan tavrı, şüphesiz onun tabiatı gereğidir. Kızının 'mutluluk" hakkındaki anketine; mutluluğun "mücadele", mutsuzluğun ise teslim olmak" demek olduğu cevabını veren biri, insan ıstırabının nedenler üzerinde sadece düşünceye dalmakla kolay tatmin olmayacaktır. Fakat Marksist hümanizmin bu yanı, aynı zamanda onun teorik öncüllerinin gerektirdiği mantıksal bir sonuçtur.

Marks, dünya görüşünü geliştirirken kendini salt düşünce durumundan da, idealizmden olduğu kadar kesinlikle ayırmıştır. Bütün bunlar Marks'ın dünya görüşünün anahtarını, onun insan teorisinde aramak gerektiğini kanıtlandır. Marks, yaşayan, gerçek bireyle başlar. Düşünceden değil, eylemden, dünyanın değiştirilmesinden başlar. Goethe'nin Faust'u gibi o da, "başlangıçta eylem vardı" der ve onun için eylem, insan pratiğidir. Sonuç olarak, geleneksel felsefenin edilgen spekülasyonu- materyalizminki dahil- ona yabancıdır. Bu bakımdan idealizmin üstünlüğünü teslim eder. Çünkü, gerçi idealizm bir pratik teorisine ulaşmamaştı, ulaşamazdı da ama felsefenin etken yönü geliştirmişti. Marks'ın düşüncesindeki bu eğilim, onun Feuerbach felsefesini eleştirisinde doruğuna varmıştır ve ünlü "Feuerbach üzerine Tezler"in onbirincisinde onun şu kanısı yansır : "Filozoflar sadece dünyayı farklı biçimlerde yorumlamakla kaldılar, oysa önemli olan onu değiştirmektir." Felsefeye böyle bir yaklaşımı olan Marks, tabii ki insan kaderinin hümanistçe düşünülmesi ile yetinemezdi. Felsefeyi proletaryanın spritüel bir silahı ve proletaryayı da felsefenin materyal bir silahı olarak gören bir insan, militan bir hümanizmi seçmeliydi.

Bununla birlikte, Marks'ın hümanizminin bu özelliğine, onun genel felsefi öncüllerinden çıkarsamayla varıldığı sanılmamalıdır. Her ne kadar bu, karşılıklı etkileşimin klesik bir örneği gibi görünüyorsa da, durum daha ziyade tersine gelişmiştir.

Daha önce de işaret edildiği gibi militanlık Marks hümanizminin hareket noktasının mantıksal sonucudur. Militanlık, bu hümanizmin, insan dünyasını toplumsal insanan ve sadece onun yarattığı özel bir dünya olarak yorumlayan gerçek bir hümanizm olması olgusunun bir sonucudur.

Eğer insanın dünyası ve kendisi birer öz-yaratı ürünü iseler, insan bazı iyi ya da kötü insan-üstü güçler tarafından acılarından kurtarılmayı bekleyemez, beklememelidir de! Kendi kendini kurtarmaya girişmelidir. Başka deyişle; öz-yaratıya inanmak, aynı zamanda kendikendini kurtarma fikrini kabul etmek demektir. Ve kendikendini kurtarma; bir sınıf olarak kendini kurtarmak için bütün insanlığı kurtarması gereken proletarya için kesinlikle temel düşüncedir. Bu, Marks'ın sosyalizminin de temelindedir. Sonuç olarak onun hümanizmi, kendini tamamlamak için mücadeleyi bir ilke olarak kabul etmek ve dolayısıyla militan bir hümanizm olmak zorundadır. Bu kendini kurtarmanın ve militan hümanizmin tek temelidir ve Komünist Manifesto'da ustalıkla yoğunlaştırılan Marks'ın sınıf mücadelesi ve proletaryanın sınıfsız toplumun yaratılmasındaki tarihsel görevi teorisi bununla anlaşılabilir. Biz sınıfsal koşullu olanın ve sınıfsallığı aşanın diyalektiğini, Marks sosyalizmindeki genel toplumsal ilişkilerin olduğu kadar, bunların gerçekleşmesi sırasında ortaya çıkan sevginin ve nefretin diyalektiğini ancak bu fikirler aracılığıyla kavrayabiliriz.

Marks sosyalizminin hareket noktası da insandır, ulaşacağı nokta, hedefi de insandır.

Marks'ın sözünü ettiği insanın bir soyutlama olmadığını ve onun böyle bir yaklaşımı eleştirdiğini artık biliyoruz. Onun insanı; somut, toplumsal ilişkileri ve bunların gerektirdiği çatışma ve mücadeleleriyle birlikte alınan gerçek bireydir. Böylece, gerçek bireylerden yola çıkarak Marks başlangıçta somut biçimde var olan toplumsal sınıflar ve toplumsal tabakalar üzerine kanıtını ileri sürmüştür. Proletarya ve bu sınıfın evrensel toplumsal işlevi hakkındaki ilk görüşlere de bu yolla varmıştır.

Fakat Marks'ın varış noktası, çabalarının konusu genellikle insanın ve her insan tekinin mutluluğudur. Onun hümanizmindeki diyelektiğin derin anlamı buradadır, yoksa salt duygusal bir "yakınını sev" teorisinde ya da "bütünsel" hümanizmi putlaştırmakta değil. O insanlığın tümünü kapsadığı ve herbir kişiliğin tam anlamda gelişimiyle ilgilendiği içindir ki, doğrudan doğruya bütünsel hümanizmin gerçekleştirilmesine çalışmaktaydı. Bundan başka, hernekadar bu hümanizm, hümanist amaçlarını gerçekleşmesi için yapılacak gerçek mücadeleyi yadsıyan anlamdaki bütünsel hümanizm lafına kesinlikle karşıt ise de, gerçekçiliği ve mücadele ile gerçekleştirilebilmesi sayesinde sadece bu hümanizme amaçları dolayısıyla doğru ve haklı olarak bütünsel adı verilebilir.

Bu mücadele diyalektiği ile, sınıfsal koşullu olan ve her insan olan arasındaki etkileşim, evrensel insan idealerine ulaşma yolunda sevgi ve nefretin diyelektiğine bağlanmıştır.

Her türlü sosyalizmı çıkış noktası olarak insanı ve yaşamın insanlığa aykırı hale getirilmesine başkaldırmayı aldığı için, insan sevgisinden ve insanın insanlıktan uzaklaştırılmasının, aşağılanmasının ve mutsuzluğun doğurduğu bir acı duygusundan yola çıkar. Sosyalizm bir anlamda insan sevgisi ile aynı şeydir. İnsandan nefret eden bir sosyalizm, kavramıyla çelişik olurdu. Öyleyse Marksist sosyalizm, "hemcinsini sev" türünden her türlü silik ve soyut öğütten kaçınır. O bir mücadele öğretisidir ve hemcinsine sevgisi adına düşmandan nefreti de emreder. Çelişki mi? Sadece yüzeyde! Gerçekte bu, bazen subjektif olarak namuslu ise de, çoğu zaman ikiyüzlü ve yalancı olan soğuk, bütünsel hümanizm sloganlarından çok daha tutarlı, çok daha özgün bir inançtır.

Sosyalizm gerek hareket noktası, gerekse hedefleri bakımından dostça sevgi öğretisidir. Fakat sevgi sorununa soyut olarak değil temeli ve hedefleri için kesin bir mücadele içeren somut bir biçimde yaklaştığı için, Marksist hümanizm bu sevgiyle çalışan herşeyle, yani insanı aşağılayan, ezen, sömüren, tek kelimeyle mutsuz kılan herşeyle savaşmak zorundadır. Fakat "mücadele" basit bir laftan ibaret değildir. Kendi özel çıkarları uğruna insanların mutluluk yollarını tıkayan ve böylece insanlık sevgisini yadsıyan herkesi zararsız kılmak ve oyunlarını bozmak için yapılan eylemdir mücadele. Çünkü sınıflı toplumlarda, -davranışları bilinçli olsun olmasın- insan sevgisinin düşmanları hep olmuştur ve hala da vardır. Bunu anlayan, aynı zamanda kardeşçe sevginindüşmanlarıyla- insanlık davasının düşmanlarıyla etken olarak savaşılması gerektiğini ve bunun da ayrılmaz biçimde nefret duygusu ile bağlı olduğunu da anlayacaktır. İnsan sevgisi nesnel olarak düşmanlıkla davranana (hele buna tiksindirici bir öznel kasıt eklenirse) düşmanlık duymayı yadsımak şöyle dursun, aksine, önceden kabul eder. Naziler böyle kişilerin klasik örnekleridir. Görünüşleri ne olursa olsun, böyle bir durumda, kim mücadelenin zorunluluğunu, dolayısıyla düşmandan nefreti, inkar hümanistçe değil tipik bir anti hümanistçe davranış içindedir. Çünkü insan sevgisinin, hangi koşullarda olursa olsun başka bir insana zarar vermeyi yasakladığını telkin etmekle, sınıfsal, ulusal, ırksal ya da başka tür baskı ve şiddetin kurbanları olan binlerce, milyonlarca masum insana zarar verilmiş olur. Pratikte hiçbir duyarlıklı insanın böyle davranmayacağı ayrı konu, ama böylesi ilkelerin ısrarla ileri sürülmesi, antihümanist fikirlerin doğrulanmasıyla aynı şeydir. Ve bu ilkeler çoğunlukla birsinin, düşmanları arasında entellektüel kannaşa ve bulanıklık yaratmak üzere kendi çıkarları için ileri sürdüğü ilkelerdir. Bu noktaya teorik açıklık getirmek şarttır. Öyleyse bizimki; mücadeleyi reddetmediği için, düşmanlığı da reddedemeyen, aksine temele koyan bir dost sevgisi, insan sevgisidir. Fakat böyle bir tutumu benimseyip, pratikte bunu izlediğimizde yine buna bağlı teorinin gelişiminde kaçınılmaz olan özel tedbirler uygulamalıyız. Her iki durumda da en önemli olan şey, nefretin her zaman başka bir nedene -insan sevgisine- tabi bulunduğunu ve sorunun özünün insan olduğunu hatırda tutmaktır. Ne yazık ki bu gibi konularda gerekli sınırın içerisinde kalmak herzaman zor olmuştur. Bu da sadece didaktik amaçla bile olsa, asıl problemin insan problemi olduğunu hatırlamak ve yenilemek için bir başka sebeptir.

Son olarak Marksist hümanizmi, özellikle günümüzde, başka hümanizmlerden ayıran bir karakteristik daha vardır: Bu ivimser bir hümanizmdir.

NOTLAR

(1) Karl Marx, Introduction to Contribution to the Critique of Hegel's Philosophy of Right, in Bottommore, ed. Karl Markx: Early Writings, London, 1963, p.52
(2) Karl Marx-F. Engels, The Holy Fanily, MEGA I/3, p. 179
(3) Karl Marx, Contribution to the Critique of Hegel's Philosophy of Right MEGA I/I/I , p.620-621

Devamı gelecek sayıda.

DÜNYADA YARIN

İSPANYA

KADINLARIN MÜCADELESİ BÜYÜYOR

Sayıları 150 kadar olan ve içlerinde çocuklarla, yaşlı kadın ve erkeklerin bulunduğu bir topluluk, Aralık'ın ilk günü . İspanya'da üç haftalık bir konferans gezisine çıkmış olan Amerikan Sosyalist İşçi Partisinin ileri gelen üyelerinden Linda Jennes'i dinlemek üzere bir araya geldi.

Bu toplantı, yetkililerin bu yörede izin verdikleri ilk toplantı idi. Daha önceki toplantı yasaklanmıştı.

Şehir kulübünden bir temsilci, öğleden sonraki toplantının konusunun, "Amerika Birleşik Devletlerinde Kadınların Özgürlük Hareketi" olduğunu, sosyalizm ve İspanya'ya ilişkin konulara değinilmesine izin verilmediğini bildirdi.

Toplantının başlamasından birkaç dakika önce kendisine bildirilen bu yeni durum karşısında Linda, "Feminizm ve Sosyalizm" başlığı altında tasarladığı konuşmasında aceleyle bazı değişiklikler yaptı. Ama yine de konuşmasını, devrimci bir sosyalist olarak, "kadının tümüyle kurtuluşunun yalnızca sosyalist bir devrimle mümkün olabileceğine inandığını" açıklayarak bitirirken gülümseyerek "Amerika Birleşik Devletlerinde demek istiyorum" diye de ekledi. Dinleyiciler gülmekten kendilerini alamadılar.

Toplantı, izin verilen konunun dışına çıkılmasını engellemek üzere bulunan birkaç polise rağmen, o güne kadar yapılan toplantıların en hareketlisi olarak geçti.

Konuşmayı takiben yapılan tartışmada çocuk aldırma hakkı, katolik kilisesinin iki yüzlü ahlak anlayışı, kadının biyolojik olarak erkekten güçsüz olduğu savına ilişkin sorular yöneltildi. Yaşlıca bir kadın, toplantının belli konularda kısıtlanmış olmasına rağmen, öfkeyle, İspanya'da kadının yeri konusuna değindi ve bu gün İspanya'da tartışılan bir konu olan Amerika'daki bekar annelerin haklarına ilişkin bir soru yöneltti.

"Beni yanlış anlamayın, bunlardan birisi değilim" dedi ve hemen ardından ekledi, "belki bunlardan birisi olmaya fırsatım olmadı da ondan".

Yaşlıca bir adam, kadının erkekten daha güçsüz olduğunu ileri sürdü, "erkeğin üstün gücünden" ve "kadınların konumlarının farklı oluşundan ileri gelen sorunlardan" söz etti. Dinleyiciler arasındaki birkaç genç kadın, hararetle bu görüşü çürütmeye giriştiler. Bunlar, Jennes'in gezilerinde hemen her zaman karşılaştığı, ön yargılar ve gerici yasalarla sabrını yitirmiş olup, giderek daha güçlenen İspanyol kadınının özgürlüğü hareketinin tipik taraftarlarıydı.

Jennes, toplantıdan bir gün önce Madrid'te, kadın özgürlüğü örgütünün dört lideriyle, yine Madrid'in ileri gelen feminist avukatlarından birisinin ofisinde bir araya gelmişti.

Bu toplantıda önce, İspanyol feminist hareketinde bu gün üzerinde en fazla durulan zina ve boşanma konuları ele alındı.

Toplantıda bulunan kadınlardan birisi feminist hareketin, zina, çocuk düşürme veya evi terk gibi kadın suçlarından hapiste bulunan kadınların genel af la serbest bırakılmalarına ilişkin talebi daha da artırdığına dikkati çekti.

Bunu, İspanyol ve Uluslararası feminist hareketlerin ele aldığı sorunların hararetle tartışılması izledi.

Kadınların özgürlüğü cephesinden bir lider, kadınların bugün öne sürdükleri istemleri, kapitalist toplumun karşılayabileceğini ileri sürdü. "Bu sistem, ücret eşitliği, eğitim özgürlüğü, çocuk bakımı, serbest çocuk aldırma gibi konularda çözümler getirebilir. Ailenin taleplerini karşılayabilir" dedi.

Kadın hareketinde verilen mücadelenin, bu tür reformlar etrafında yoğunlaşması yerin, taleplerin, kapitalizmin karşılayamayacağı boyutlara ulaştırılması doğrultusunda olması gerektiğini söyledi. Diğer kadınlar buna katılmadılar.

Jennes "sanırım kapitalist sistem, şurda burda bazı reformları gerçekleştirebilir" dedi. "Örneğin, Amerika Birleşik Devletlerinde kürtajın meşrulaştırılması, bazı çocuk-bakım merkezleri ve diğer şeyler. Fakat kapitalizm, kadınların sorunlarının çözümünü, gerçek özgürlüklerini kuşkusuz garanti edemez, bunu sağlayamaz. Mevcut aile düzeni ve kadınlar üzerindeki ekonomik baskı olmaksızın kapitalizmin yaşayabileceğine inanmıyorum. Kazandığımız bu reformlar, kapitalistler ve onların sistemleri için bir kazanç değildir. Bunlar kadın için, özgürlüğümüz için ve savaşımız için bir kazançtır. Kadınların, çocuk-bakım merkezleri, eşit ücret, serbest cocuk aldırma ve boşanma hakkı gibi halen ileri sürdükleri talepleri için verdikleri kavga kadınların özgürlüğü hareketinden ve tüm işçi sınıfından soyutlanamaz" diye devam etti. Birçok kadın bu görüşlere katıldı.

Feminist bir devrimin, kadınlar üzerindeki baskıyı kaldırmaya yeterli olduğunu öne süren Feminist Topluluğu liderine, Jennes itiraz etti ;

"Şunu unutmamamız gerekir ki, bu toplumda baskı altında tutulanlar veya sömürülenler yalnızca kadınlar değildir."

Jennes, Amerika Birleşik Devletlerindeki siyahlar ve Chicamoslara dikkati çekti ve kapitalizmde hem kadın, hem erkek tüm işçi sınıfının sömürülmesi üzerine konuştu.

"İki şeye ihtiyacımız" var dedi :

"Kendi taleplerimiz çerçevesinde organize olmuş, kadınların yürüttüğü, bağımsız bir kadın hareketi oluşturmak ve diğer baskı altındaki sektörlerle sürekli olarak ilişki kurmak. Bizim aynı zamanda, tüm mücadeleyi sosyalist devrimin başarılması doğrultusuna yöneltecek, devrimci bir partinin bilinçli liderliğine ihtiyacımız var."

Demokratik kadınlar derneğinden bir delege, tartışmaya başka bir noktadan girdi. Kadının esas olarak demokratik haklar için mücadele vermesi gerektiğine inanıyordu.

İspanya'da ancak demokrasiye kavuşulduktan sonra, kadının, özel talepleri için mücadele vermesi gerektiğini ileri sürdü. Jennes bu görüşe şiddetle karşı çıktı. "Kadınlar hiçbirşeyi beklememelidirler. Hemen örgütlenmeli ve kavgaya girmelidirler. Böylece daha geniş boyutlu mücadelelere de katılmış oluyoruz."

Bu görüşe kadınların bazıları katıldı, bazıları katılmadı. "Fakat" dedi Jennes, "bu düşün alış-verişi önemlidir. Ayrıldığımız, farklı olduğumuz herşeyi demokratik ve saygılı bir atmosfer içinde tartışmalıyız. En can alıcı nokta ise, talepler etrafında birleşmemizdir. Talepler konusunda birleştiğimiz noktalar da çoktur." Buna katılanlar çok oldu.

Bunlar ve bunlara ilişkin sorular, Jennes'in o gün öğleden sonra Madrid Üniversitesinde 500 kişiye yaptığı konuşmada yeniden ele alındı. Jennes'le birlikte, konuşmacılar arasında Jennes'in gezisini düzenleyen, Devrimci Komünist Birliği'nin üyeleri de vardı..

Madrid'de bulunduğu sürece İspanyol basını ile birçok sözlü görüşmesi oldu. Madrid'in günlük gazetesi olan EL PAİS'de uzun bir makale yayınladı. Ziyareti ülke televizyonundan halka duyuruldu.

Barcelona ve Valencia'da konferanslar verdi. Valencia'da , Üniversitede iki toplantıya katıldı. Birinde 700 öbüründe 200 kişiye seslendi.

MADRİD'DEKİ TOPLANTI YASAKLANDI

Ülkeyi gerçek bir demokrasiye götürmesi beklenen Aralık 15'deki referanduma halkın katılması için, halkı uyaran dev ilanlar, İspanya'nın her tarafında göze çarpıyordu.

Birisinde "Birlikte demokrasiyi kurabiliriz. Aralık 15'de oy verelim" yazılıydı.

En dokunaklı olan bir tanesinde ise "Ne demek istediğimizi doğrudan doğruya anlatmanın zamanı geldi. Demagojiye son verin. Aralık 15'de oy kullanın !!! "deniyordu.

İspanyada demokrasi yoktur ve demagoji herzaman olduğundan daha da yaygındır.

Geçerliliği tartışma götürür referanduma karşı çıkan politik partilerin liderleri, boykota ve toplantılara teşvikten dolayı -ki bunlar resmi hükümet iznini gerektirir ve çoğunlukla yasaklanırdı, -tutuklanmışlardı. !!! Aynı durum, Madrid'de, 1 Aralık'ta bir araya gelen İşçi sınıfına karşı, ilk kez bir konuşma yapması beklenen Linda Jennes'in toplantısının da başına geldi. Sosyalizm ve kadınların özgürlüğü konusunda konuşmasını dinlemek üzere geldikleri toplantı salonunun girişinde sivil polisleri gören halk hızla yan sokaklara girip kayboldu.

Madrid'deki Sivil Hükümetin, toplantının yapılması gereken Kültür merkezine gönderdiği yazıya göre toplantı Ceza yasaları kapsamına girebilecek olan hareketlere yol açabileceği" nedeniyle yasaklanmıştı.

YASA DİNLEMEYEN TİPİK BİR TEKEL ÖRNEĞİ :

ÇUKUROVA ELEKTRİK A.Ş.

TÜRKİYE ELEKTRİK KURUMU (TEK) YASASIYLA BİRLİKTE ELEKTRİK ALANINDA DEVLET EGEMEN DURUMA GETİRİLMİŞ, HERHANGİBİR ÖZEL FİRMAYA İMTİYAZ HAKKI ORTADAN KALDIRILMIŞTIR. NE VAR Kİ BURASI TÜRKİYEDİR. YASALARIN GENELLİĞİ İLKESİ BAZEN GEÇERLİDİR BAZEN DEĞİLDİR. TEK YASASI DA ÇUKUROVA ELEKTRİK AŞ'NİN İMTİYAZINI ORTADAN KALDIRAMAMIŞTIR."

Türkiyede kapitalizmin 1950'lerden sonra hızlanmasıyla birlikte tekelleşme eğilimleri de artmış ve bu yönde varolan ekonomik sistem "tekelci, uluslararası tekellerle bağlantılı, giderek dışa bağımlılığı artan" bir sistem olarak nitelenmiştir. Bu sözler o denli çok söylenmiş ve yazılmıştır ki, neredeyse kavramlar anlamını yitirme, üzerinde sanki düşünülmesi gerekli olmayan boyutlara varma eğilimleri taşımaya başlamıştır.

Oysa, kavramları somutlaştırmak, üzerinde yeniden düşünmek için, somut örneklerden hareket etmek her zaman bu yanılgıları ortadan kaldırmaya yetmektedir. Türkiye'de tekelleşme eğilimlerinin artmasına, devlet içinde devlet yaratma ve devlet eliyle özel şirketlere nasıl yarar sağlandığına ve bu yararın hangi yöntemlerle uluslararası bağlantıların oluşturulduğuna en açık örneklerden biri, elektrik üretiminde görülmektedir günümüzde. Özetlenen yargıların elektrik kesimindeki en güçlü temsilcisi Çukurova Elektrik Anonim Şirketidir.

Yıl 1952 dir. "Her mahallede bir milyoner yaratmak" düşüncesiyle iktidara gelen Demokrat Parti Çukurova bölgesini ve ovanın çevresini sulamak ve elektrik enerjisi sağlamak amacıyla Seyhan Barajı projesini hazırlar. Ama elde para yoktur. DP hem Amerika ile, hem de uluslararası finans kuruluşlarıyla yeni yeni ilişkiler kurmaya başlamıştır. İlk deneme için fırsat çıkmış ve Seyhan Barajı için Dünya Bankasından kredi almayı tasarlamıştır. Banka o tarihte 2 milyon dolar borç vermeyi kabullenmiş, ancak Türk Hükümeti ile yaptığı anlaşmaya da bir küçük (!) madde eklemeyi ihmal etmemiştir. Barajın yapımında ve sonrasında üretim görevlerini de yüklenecek olan bir "Anonim Şirket" kurulacaktır. Anonim Şirketin kurulması yetmeyecek, "inandırıcı belgelerin bankaya sunulması" gerekecektir. İşte, kredi alabilmek için uluslararası bir finans kuruluşundan alınan direktif yerine getiriliyor ve Çukurova elektrik Anonim Şirketi "yabancı bir babanın" Türkiyedeki uzantısı olarak dünyaya geliyordu.

İlk anda, anılan AŞ'nin payı küçük, devletinki büyüktü. Zaman o sorunu da çözümledi, türlü engellemelerle Etibankın payı düşük tutuldu. Bir yandan, şirketin 1952'deki kuruluş sermayesi olan 16 milyon lira hızla artarken ve 1973 yılında tam 325 milyon liraya yükselirken, diğer yandan da aynı hızla devletin payı düşürüldü. Bu arada şirket sık sık devletle de anlaşmazlığa düşüyor, Türkiye kendi imzaladığı anlaşmaları yerine getiremeyen ülke haline geliyordu. İçerde fiyat ve tarife anlaşmazlıkları yaratan şirket, kamu kesiminin sermayeye ortak olması önerilerini geri çeviriyor, Dünya Bankasına ödenmesi gereken faizleri ve taksitleri de üstüste erteliyordu. Daha da önemlisi Seyhan Barajı artık tümüyle Çukurova Elektrik AŞ'nin olmuştu.

Barajın kapasitesinin artırılması 1960 larda yeni tartışmalar yaratırken, sonuç yine Çukurovanın lehine olmuş ve ek kapasitenin anılan şirket tarafından işletilmesi kararlaştırılmıştır.

Türkiye'de enerji üretiminde tekel eğilimlerini, açıkça tekelleri kırmak amacıyla yine de çalışmalar yürütülmüş ve elektrik üretimi ve dağıtımının devletçe yürütülmesi amacıyla Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Ancak, TEK'in gerçekleşmesi çalışmaları tam oniki yıl sürmüş, 1958'de başlayan çalışmalar 1970 yılında sonuçlanmıştır. Arada sayısız tasarı hazırlanmış, her sefer meclislere sunulması ertelenmiştir. TEK yasasıyla birlikte elektrik alanında devlet egemen duruma getirilmiş, herhangi bir özel firmaya imtiyaz hakkı ortadan kaldırılmıştır.

Ne var ki, burası Türkiyedir. Yasaların işleyişinde, mutlaka yasalara uymak gerekli değildir. Yasaların genelliği ilkesi bazen geçerlidir, bazen değildir. TEK yasası Çukurovanın imtiyazını ortadan kaldırmadığı gibi, yasadan sonra da aynı yöndeki girişimlerin ardı arkası kesilmemiştir. Seyhan ırmağı ana sulama kanalı üzerinde yapılan Yüreğir Santralı DSİ tarafından yapılmış, işletmesi TEK'e devredileceği yerde Çukurova ya verilmiştir. Ancak , Çukurova AŞ'nin hesapları her zaman tutmamış, güney bölgelerinde nerede bir santral kurulmak istense, şirket derhal devreye girmeye heveslenmiştir. Zaman zaman şirketin istemleri TEK yasasına nasıl olduysa "aykırı" bulunarak, geri çevrilmiş, şirket inadından vazgeçmiyerek Danıştaya kadar gitme cesaretini kendinde bulabilmiştir.

TEK yasası yürürlüğe girerken, elektrik enerjisi üretimi alanında ayrıcalıklı şirketlerin devletleştirilmesi yoluna gidilmediği içindir ki, bu şirketler her zaman devletin başına "iş" açmışlardır. Aldırmak istedikleri kararlar Danıştay ya da ilgili bakanlıklardan dönünce, yeni bir yönteme başvurmuşlardır.

Çukurova sözleşmesini genişletmek için bir "imtiyaz tadil sözleşmesi" hazırlanmış ve bu sözleşme Bakanlar Kurulundan geçerek 18.3.1976 tarihinde resmi gazetede yayınlanmıştır. Bu sözleşmeyle Çukurovaya TEK yasasına aykırı olarak yeni ayrıcalıklar tanınmıştır. Sözleşme belediye sınırları içinde kurulu güçü 500 kilovat saat ve daha yukarı güçte tüketicilere doğrudan elektrik satışı yapılmasını, belediyenin yazılı oluru ile 500 kilovatın altındaki tüketicilere de enerji verilebileceğinin öngörmektedir. İlk bakışta Çukurovayı ilgilendirmemesi gereken tüketiciye enerji verilmesi pek o kadar önemli görünmemektedir. Çünkü belediye sınırları içinde bulunan bir tüketici elektriği ister belediyeden, ister firmadan alsın, gerçekte elektriğin satıcısı Çukurovadır. Şirketin tüketiciye doğrudan yaptığı satışta da, belediye aracılığıyla tüketiciye yapılan satışta da fark yoktur. Ancak, tüketici açısından durum farklıdır. Tüketici Çukurovadan daha düşük bir fiyatla elektrik alacakken, belediyeden alması halinde, belediyenin Çukurovadan aldığı elektriğe dağıtım ve yönetim giderlerini de ekleyerek satması ile, daha yüksek bir fiyat ödemektedir. Belediyenin devreye girmesinin çok başka bir önemi daha vardır. Yüksek fiyat ödeyen tüketici, bu yetmiyormuş gibi cezalarla da karşı karşıya bırakılmaktadır.

Cezalandırma iki ayrı kaynaktan beslenmektedir. İlki, halk-belediye işbirliğidir. Eğer halk mevcut iktidardan yana olmayan bir belediye yönetimini yeğ tutmuş ve onu işbaşına getirmişse, Çukurova AŞ halkla kendi seçtiği belediyeyi karşı karşıya getirmek amacıyla, elektirik kesintisi uygulamaktadır. Elektriği belediyeden aldığı için, halkın şirketi değil, fakat belediye yönetimini suçlayacağı düşüncesi yatmaktadır bu cezalandırmada.

İkincisi, Çukurova eğer fiyat artırımı istemiş ve bu kabul edilmemişse, yine elektrik kesme yoluyla halk cezalandırılmakta ve siyasal iktidarın dize geleceği umulmaktadır.

TEK yasasındaki açık ilkelere rağmen, Çukurova Elektrik Anonim Şirketi de" kendi çapında " gelişmiştir 1970 yılından bu yana. 1950 lerde edindiği Seyhan barajına , Yüreğir santralının işletme hakkını alarak bu barajı eklemiş ve daha sonra da aynı yörede Kadıncık I ve Kadıncık II hidroelektrik santralları ile Mersin Termik santralının sahibi olmuştur. Devlet yapmış, Çukurova sahibi olmuştur.

Şimdi ise aynı Çukurova yeni girişimler peşinde koşmaktadır. Yine Dünya Bankası ile görüşmeler yürütmekte, uluslararası finans grupları ile anlaşarak, fuel-oil santralları kurma işini tezgahlamaktadır. Dünya Bankasından Türkiyenin payına düşen kredinin bir bölümü Çukurova AŞ'ye verilmiştir. Ayrıca, "Ex-In Bank" tan yüklü bir kredi alınmıştır. Fuel-oil santrallarını gerçekleştirmek için (iki santral güneyde ve kuzeyde Karadenizde) ünlü çokuluslu şirketlerden General Elektrik le teknoloji konusunda anlaşmıştır. Dünya Bankasının vereceği krediyi General Elektrikle kullanacak, bundan sonra da Çukurova AŞ bu elektriği halka satacaktır.!

Tüm bunlar bir yana, günümüz teknolojisinde fuel-oil santralları artık "en pahalı" santral olarak bilinmekte ve buna kapitalist dünyanın önemli sanayi merkezleri bile yanaşmamaktadır. Petrol fiyatlarının artışı bile Çukurovayı yolundan çevrimmemiştir.

Son anda Danıştay çevirmeyi denemiş durumdadır. Çünkü imtiyaz sözleşmesi konusunda Danıştay yürütmeyi durdurma kararı almış, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının savunması istenmiştir. Yakında bu konudaki gelişmeler merakla beklenmektedir.

Enerji alanında da ayrıcalıkların giderilmesi, giderek ayrıcalıklı kuruluşların varlıklarına son verilmesi demokratik mücadelenin kuşkusuz erekleri arasında yer almaktadır.

"RESMİ SOL DÜŞÜNCE" DE HER ŞEY ÜRETİM GÜÇLERİNİN GELİŞİM SEVİYESİYLE AÇIKLANIR OLMUŞTUR. SONUÇTA VARILAN YER ŞUDUR: ÜRETİM GÜÇLERİ ÜRETİM İLİŞKİLERİNİ BELİRLER. O DA ÜST YAPIYI OLUŞTURUR (!) HER ŞEY BELİRLİ YASALARA (!) GÖRE GELİŞİR.(!) MARKSİZME BU DENLİ YABANCI, ONU BU DENLİ YADSIYAN BİR YAKLAŞIMIN PRATİK POLİTİKADAKİ SONUÇLARININ DA NE KADAR TALİHSİZ OLACAĞI AÇIKTIR.

Marksizm ve az-gelişmişlik

YANLIŞ KAVRANAN MARKSİZM VE AZ-GELİŞMİŞLİK

Azgelişmişlik olgusunun eksik ya da yanlış anlaşılmasındaki temel nedenlerden biri, dünya ekonomisinin oluşturduğu bütünlüğün iyi kavranamamasından ileri geliyor. Marksist düşüncedeki dogmatik yaklaşımlar, ya da "resmi sol düşüncenin" kendi " az gelişmişliği", bu olumsuzluğun temel nedenidir. Devrimci Marksist çizgiden giderek sapan " "resmi ideoloji" son çözümlemede fosilleşmiş bir tarih ve toplum anlayışına kadar varmıştır. Bir taraftan toplumun tarihi ile doğanın tarihi özdeşleştirilmiş, diğer taraftan mekanik bir tarih anlayışı "resmi sol düşüncenin" güdümünde "bilim ve düşün" alanına egemen olmuştur. Kaba Marksizm, dogmatik marksizm giderek mekanik ve doğrusalcı, objektivist bir dünya görüşüne dönüşmüştür. En önemliside sosyal biçimin özel durumu, insanın sosyal bir varlık olarak hem özne hem de nesne olması gerçeği tamamıyla göz ardı edilmiştir. Bu durumuyla kaba marksizm son analizde burjuva dünya görüşünün bir "çeşidi" olmaktan öteye gidememiştir.

Fakat diyalektiğin terkedilmesi bir başka açıdan da son derece büyük önem taşımaktadır. Bu, yabancılaşma olgusunu da bir yana atmaktır. Tek yanlı sebep sonuç ilişkisine indirgenen marksist düşüncenin, insanlığın en temel sorunlarını hasıraltı etmesi de doğaldır. Tarihi materyalizm demekanist ve doğrusalcı, bir nitelik kazanmıştır. Sosyal olgular arasındaki diyalektik ilişkinin doğrusalcı, tek yönlü sebep-sonuç ilişkisine indirgenmesi sonucunda, her şey üretim güçlerinin gelişim seviyesiyle açıklanır olmuştur. Bütün bunların sonucunda varılan yer ise kısaca şu olmuştur: Üretim güçleri üretim ilişkilerini belirler. O da üst yapıyı oluşturur. (!...) Görüldüğü gibi böyle bir düşünce sisteminde insana yer yoktur. Her şey belirli yasalara (!) göre gelişir. (!..) Marksizme bu denli yabancı, onu bu denli yadsıyan bir yaklaşımın pratik politikadaki sonuçlarının da ne kadar talihsiz olacağı açıktır. Teorik plandeki bu sapmalar doğal olarak pratik politikaya da yansımış ve sınıfsız toplum için verilen mücadele gerçek hedeflerinden saptırılmıştır. Marksist teori salt bilimsel bir teori değildir. Aynı zamanda pratik bir teoridir. İşte bu özellik, marksizmi öteki burjuva bilgi teorilerinden ayıran belirleyici yandır. Marksizm doğrudan realiteye ve onu değiştirmeye yönelik bir teoridir.

KAPİTALİZM BİR DÜNYA SİSTEMİDİR

Az gelişmişlik olgusunun yeterli bir biçimde kavranamayışının temelinde, Dünya kapitalist ekonomisini milli kapitalist ekonomilerin yan yana gelmesiyle ortaya çıkaran aritmetik bir toplama olarak görme eğilimi yatıyor. Eğer evrensel kapitalisit sistem organik bir bütünlük olarak ele alınmazsa, o zaman çevre kapitalist dediğimiz geri kalmış ülkelerle, merkezi oluşturan emperyalist ülkeler arasındaki bütünlük, tamamlayıcılık, sömürü, bağımlılık ve şartlandırma ilişkileri göz ardı edilmiş olur. Böyle bir yaklaşım da tarihsel gelişmelerinde gecikmiş ülkeler varsayımına götürür. Eğer dünya kapitalist ekonomisi milli bütünlük gösteren tek bir sistem olarak anlaşılırsa, o zaman yapılan analizlerde metodolojik bir yanlışlık ta önlenmiş olur. Şüphesiz böyle bir yaklaşımın pratik politikada ortaya çıkardığı sonuçlar son derece önemlidir.

Eğer kapitalist dünya sistemi birbirinden bağımsız milli kapitalist ekonomilerden oluşsaydı, o zaman antikapitalist olmayan bir mücadelenin anti-emperyalist niteliğinden söz etmek olanaklıdır. Dünya kapitalizmi organik bir bütünlük değilse, o zaman her hangi bir ülkedeki kapitalizmin, sistemin bütününden bağımsız bir gelişme sürecine girmesi, milli bir karakter taşıması olağandır. Böyle bir tartışmanın, içinde bulunulan dönemde yapılıyor oluşu dünya kapitalist sisteminin doğru anlaşılmamasından başka bir nedene bağlanamaz. O zaman bu gün "Uluslararası yeni ekonomik düzen" diye ileri sürülen safsataları da anti-emperyalist mücadelenin bir parçası saymak gerekirdi.(!..) Oysa emperyalizmin yeni bir düzenlemesinden söz etmek gerçeğe daha uygun düşecektir. Geri kalmış ülkelerin gerici yönetici sınıflarının dünya artı-değer bölüşümünden daha fazla "Pay" alma girişimlerini anti-emperyalist mücadele olarak görmek, olsa olsa olaylara uzaktan bakmaktır. Az gelişmiş ülkelerin gerici yönetici sınıflarının emperyalist dünya burjuvazisinin sınıfsal müttefiki olduğu gerçeğini bir tarafa atarak, soruna yaklaşmanın ne kadar yanlış olduğu gerçeğini uzun boylu açıklamanın gereği yoktur. Burada önemli böyle bir düzenlemenin sadece geri kalmış ülkeler burjuvazisi açısından değil, aynı zamanda emperyalist burjuvazi açısından da, daha da önemlisi sistemin bütünü açısından da ne anlama geldiğini iyi değerlendirmektir.

Eğer Kapitalizm evrensel ve organik bir bütünlükse, hiyerarşik bir dünya sistemiyse, o zaman, bağımsız bir milli kapitalizmden söz etmek boşunadır. Sistem, bağımsız milli kapitalist ekonomiler yerine çeşitli sosyal biçimlerden oluşan organik bir bütünlük olunca da bir mücadelenin anti- emperyalist nitelik taşıyabilmesi için, öncelikle anti-kapitalist bir öze sahip olması gereklidir. Anti-emperyalist bir mücadele, sosyalist öze sahip olan mücadeledir. Nitekim anti-kapitalist olmayan bir mücadele anti-emperyalist de olamaz. Bilindiği gibi bir mücadelenin niteliği, o mücadeleyi yürütenlerin kendi mücadeleleri hakkındaki yargılarıyla belirlenmez.

Evrensel nitelikteki dünya kapitalist ekonomisi aynı zamanda hiyerarşiktir. Dünya sistemini oluşturan ekonomilerden bazıları egemen durumdadır. Bazıları da egemenlik altındadır. Bu olgu da tarihsel gelişimin bir ürünüdür. Kısaca kapitalist gelişmenin eşitsiz oluşu tamamıyla sistemin anarşik yapısından ve yayılma dinamiğinden kaynaklanan bir olgudur. Biraradalık da sistemin evrensel plandaki gelişmesinin ürünüdür. Eşitsizlik sadece ülkeler arasında var olan bir şey değildir. Aynı ülkenin çeşitli bölgeleri arasında, tarımla sanayi arasında, çeşitli üretim alanlarında da oluşagelen bir olgudur. Böylece kapitalistler sürekli olarak üretimlerini ve etki alanlarını genişletmik için girdikleri yarış sonucunda kapitalizm öncesi (prekapitalist) sosyal biçimleri kendi gelişme dinamiklerine bağlamışlardır. Böylece bu sonucu ekonomiler ileri teknikleri ithal etmek suretiyle ortak bir sosyo-ekonomik yapıya kavuşmuşlardır. En ileri teknikle ortaçağdan kalma üretim teknikleri aynı sosyal biçimde geçerli olmaya başlamıştır. Şüphesiz bu durum salt üretim alanında geçerli değildir. Tüketim modelinden, kültür yapılarına kadar, toplumsal yaşamın her alanında kendini gösteren bir olgudur.

Bu nedenle geri kalmış denilen, sömürülen, baskı altında tutulan ve şartlandırılan çevre kapitalist ülkelerdeki ekonomik yapı homojen değildir. Bu durumu tarım alanında gözlemek çok daha kolaydır. Geri kalmış bir ülkede en modern üretim araçları: traktör, biçer, yapay gübreler vb. kullanılırken, aynı ülkede 17. yy.dan kalma yöntemlerle de üretim yapılıyor oluşu, kara saban, öküz vb. buralardaki gelişmenin ortak niteliğini ortaya koyar.

Fakat dünya ekonomisinin bu yapısı, sisteme karşı mücadelenin aynı amaca yönelmesi gerçeğini değiştirmez. Bu gün dünyanın neresinde olursa olsun, ister az gelişmiş bir ülke, isterse gelişmiş kapitalist bir ülke proletaryası olsun, amaç her iki yerde de aynıdır. Bu özdeşlik de varılmak istenen amaçlarda ve mücadele metodlarındadır. İşte bu amaç özdeşliği, geri bir ülkenin işçi sınıfıyla, ileri kapitalist bir ülke işçi sınıflarının enternasyonalist bir dayanışma içinde bulunmalarının temelini oluşturur. Bununla beraber her iki ülkede (merkez ve çevrede) bir yandan tarihsel gelişme, öte yandan, kapitalist gelişmenin aldığı biçim, bu iki ülkede önemli ayrılıkların da nedenidir. Bu ayrılık ise, sosyalizme geçişin "milli" ya da "bölgesel" olma özelliğini vurgular.

KAPİTALİST YOLDAN KALKINMA

Dünya kapitalist ekonomisi sömüren ve sömürülen ekonomi ve ulusların oluşturduğu bir bütünlüktür. Fakat çeşitli ulusların dünya sistemi içindeki kanunlarını, sadece uluslararası pazarda işgal ettikleri yerle açıklamak eksik olur. Eğer üretim ilişkileri düzeyindeki farklılık dikkate alınmazsa, o zaman yanlış sonuçlara varmak kaçınılmazdır.

Dünya kapitalist ekonomisi kapitalist, yarı-kapitalist ve prekapitalist ekonomilerin oluşturduğu bir bileşkedir. Bu bütünlük kapitalist dünya pazarının egemenliği altındadır. Bu ekonomiler, kapitalist değişim ilişkileriyle birbirlerine bağlanmış durumdadırlar. Üretim ilişkilerini bir tarafa atarak dünya ekonomisini kavramaya çalışanlar, proleter uluslar kavramına kadar varmışlardır. (!) Bunun anlamı ülkenin tamamının yoksul ve sömürünün bütün sınıflar için geçerli olduğudur. Daha da önemlisi sömürü salt dışsal bir sömürü olarak ele alınmaktadır. Geri kalmış ülkelerdeki burjuvazinin sömürüldüğü yerine, gelişmesinde sınırlandığı söylenirse daha gerçekçi bir yaklaşım benimsenmiş olur. Bu da, ne geri kalmış ülkelerin egemen sınıflarının "beceriksizliğinin" ne de emperyalist burjuvazinin "kötü niyetinin" sonucudur. Evrensel kapitalist sistemin yapısının ve işleyisinin bir gereğidir. Sanayileşmenin merkez kapitalist ülkelerden farklı biçimde gelişmesi de, eklemlenmenin aldığı biçimden ileri geliyor. Sosyal ve ekonomik koşulların oluşturduğu karmaşık ilişkiler bütünlüğünün bir sonucu olarak, sanayileşme merkez kapitalizminden farklıdır. Böyle bir analiz iki temel yanlışlığı içermektedir. İlk başta geri kalmış ülkedeki sınıfsal yapının homojen bir nitelik taşıması olgusudur.(!) Böyle bir yaklaşım söz konusu ülkelerdeki sınıfsal yapıyı ve sınıf ittifakını bir kenara atmaktadır. İkinci olarakta bu ittifakla egemen dünya burjuvazisi (emperyalist burjuvazi) arasındaki sınıfsal ittifakı da konu dışı etmektedir. Böylece anti-emperyalist mücadelede gerçek hedeflerinden saptırılmış olmaktadır. Aslında sözde "dünyayı değiştirmek" amacıyla ortaya çıkanlar, son analizde, dünya sisteminin yeniden üretilmesine hizmet etmektedirler. Yine benzer yaklaşım sahipleri sınıfsal yaklaşım görüntüsü altında kendi yapılarından ötürü farklı görünümler altında burjuva ideolojisini üretmektedirler. Bu yanılgılar da, militan bir tavır takınmıyan küçük burjuvalar için kaçınılmazdır. Devrimciliği Üniversite çevresinde "bilgi üretmek" olarak gören ve ürettikleri bilgiyle elite dahil olmayı amaç edinenlerin, benzer sonuçlara varmalarına şaşmamak gerekir.

Doğumunun 75. yılında Nâzım Hikmet

«oğlum sana sesleniyorum işitiyor musun?»

"Nazım Hikmet'e dünyanın en büyük şairlerinden biri diyorlar, Hayır, biri değil en büyüğüdür."

Alfred Kurela

"Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır" denir. Kadirbilirliğimizi dile getirir bu ata sözü. Kadirbilirlik geleneği olan insanlarız ki, bu söz türemiş.

Ne var ki, 60 sonrası ortamında doğan "devrimci" lerin neredeyse tümü, "halk" olmayı da, "proletarya" olmayı da kendilerinden başka kimseye layık görmezken, hakiki halkın, hakiki işçinin sahib olduğu ne kadar kıvanç duyulacak gelenek ve görenek varsa hepsini tepesi üstü getirdiler. Saygı, alçakgönüllülük, kadirbilirlik- bunların tümü günlük "politika" nın gereklerine göre kullanılan, değersiz, içeriksiz, boş kavramlar derekesine düştü.

Ve bu arada, manevi ulusal değerlerimizin en başında gelmesi gereken büyük Şairimiz Nazım Hikmet de -ne yazıktır ki- payına düşeni aldı. "Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırırı vardır" denen ülkesinde, kadirbilmezliğin dikalasını gördü.

"Hava kurşun gibi ağır" dizesini, çok değil beş- altı yıl önce gözleri buğulanarak okuyan delikenlı, az zaman sonra Nazım'ı Kruşçef uşaklığıyla suçlayabilme cesaretini buldu.

Bu örneğin hafifi aslında.

Bir Nazım Hikmet bibliyografyası çıkartalım; bakalım kaç bilimsel inceleme yapılmış Nazım'ın sanatı ve kişiliği üzerine, Nazım'ın ülkesinde.... "Nazım modası" devresindeki tiraj kitaplarını saymamak kaydıyla tabii.

Bu ülke için, bizler için kırk yıl çekilen çilenin, mücadelenin, Osmanlının altıyüzyıl piçleştirmeye uğraştığı dilimizi kıvrak bir kısrak gibi alabildiğine koşturmanın, bizlere "dünyanın saydığı bir şairimiz var" diyebilme gururunu vermenin kadri böyle mi bilinir?

Biz, eğer gerçekten bir fincan kahvenin hatırını kırk yıl sayıyorsak, Nazım'ın hatırı kimbilir kaç bin yıl olur, olması gerekirdi.......

Oysa burjuvazi zaten "vatan haini" deyip geçiyor, "devrimci" desen, sahip çıkmıyor.... Ey, boşuna mı haykırıp durdu Hikmet?

Karşı yaka memleket
Sesleniyorum Varna'dan

İşitiyormusun,
Memet, Memet.

Karadeniz akıyor durmadan,
deli hasret, deli hasret,
oğlum, sana sesleniyorum, işitiyor musun,
Memet! ... Memet! ....

Nazım'ın 75. doğum yılında bunlar söylenmemeliydi. Ama gel gör, söylenibiliyor. Neyse ki, ustanın yüreği " yürek değil, manda gönünden çarıktır", bağışlar. Dileyelim, yapalım, 100. doğum yılında çok, çok farklı şeyler söylensin.

Kapitalizmin dinamik yeri olan emperyalist ülkelerle az gelişmiş ülkelerin aynı dünya sisteminin parçaları oluşu, arada sömürü, bağımlılık ve şartlandırma ilişkilerinin varlığı ve bu ilişkilerin evrimi gözden uzak tutulursa az gelişmişlik olgusunu da, evrensel kapitalist sistemi de doğru kavramak olanaksızdır. Dünya kapitalist sistemi içinde geri kalmış denilen çevre kapitalist ülkeler, bu bütünlüğün pasif ve şartlandırılıp şekillendirilen parçalarıdır. Bunun anlamı, bu ülkelerdeki gelişmenin, dinamik olan merkez kapitalist (emperyalist) ülkelerin gereksinmelerine uygun olarak "gelişip" şekillenmesidir. Daha açık söylemek gerekirse çevre kapitalist ülkelerdeki ekonomik büyüme, merkezin şartlandırması doğrultusunda olmaktadır. Bu ülkelerde neyin nasıl üretileceğini belirleyen gelişmiş kapitalist ülkelerin ihtiyaçlarıdır. Bunun da anlamı, bu ülkelerdeki üretim güçlerinin gelişmesinin emperyalist ülkelerdeki gibi bağımsız bir süreç olmayışı, tam tersi merkez tarafından belirlenmesidir. Teknoloji üretme tekeli bu gün emperyalist aşamadaki ülkelerin elindedir. Dünde onların elindeydi.

Böyle bir sömürü, bağımlılık ve tamamlayıcılık ilişkileri geçerli olduğu sürece'de geri kalmış denilen çevre kapitalist ülkelerdeki iktisadi büyüme bağımlı ve şartlandırılmış bir iktisadi büyüme olmaya devam edecektir. Bu bütünlük içinde de "ileri" kapitalist ülkelerin sürekli olarak en ileri üretim tekniklerini kontrol etmeleri, kapitalist sistemin doğasına uygundur. Kapitalizm "kâr hadlerindeki düşme eğilimi yasasına" ancak teknolojiyi sürekli olarak yenileyerek karşı koyabilir. Bu da en kârlı üretim alanlarını kontrol etmek anlamına gelir. Öyleyse sistem içinde kalındıkça, gelişmiş ülkelerle az gelişmiş ülkeler arasında teknolojik düzey farkı sürekli olarak var olacaktır, ikinci bir aşamada da bu fark, sömürünün ve az gelişmişliğin devamını sağlayan faktörlerden biri olmaktadır.

Bu duruma kapitalizmin ve az gelişmişliğin tarihinden çok sayıda örnek verilebilir. Örneğin Brezilya'nın bu bakımdan durumu ilginçtir. Bu ülkede üretilen ve ihraç edilen mallar merkez kapitalist ülkelerdeki üretim güçlerinin gelişim aşamalarına göre değişmiştir. İngiltere'de tekstil sanayiinin dinamik sanayi olduğu dönemde pamuk üretmek; otomobil sanayiinin gelişmesiyle kauçuk üretmek; (otomobil lastiği için) bu günkü aşamada ise klasik ağır sanayilerde ihtisaslaşmak. Bu gün bir çok az gelişmiş ülkenin bir evvelki dönemde yasaklanan ürünlerde ihtisaslaştıklarını görüyoruz. Örneğin Hindistan belli başlı tekstil üreticisi ülkelerinden biridir. Bir çok başka az gelişmiş ülkede ağır sanayiler kurulmaktadır. Daha dinamik teknoloji ve ürünlere doğru kayan emperyalist ülkeler, bir önceki dönemde dinamik rol oynıyan kimya, siderürji, demir-çelik vb. sanayileri geri kalmış bölgelere kaydırıyorlar. Aslında emperyalist ülkelerin yeni alanlara yöneldikleri bir dönemde önemli ölçüde çevre kirlenmesine neden olan bazı ağır sanayileri geri bölgelere kaydırmaları dünya kapitalist sisteminin işleyişine uygundur.

SOSYALİZMİN AMACI

Bütün bunların ötesinde amaç batı kapitalizminin bu gün vardığı yere varmak da değildir. Batı kapitalizmini taklit etmek hem olanaksız hem de gereksizdir. Olanaksızdır, çünkü hiyerarşik kapitalist dünya sistemi içinde kalındıkça hiyerarşi yürürlükte oldukça, (ki bu kapitalizm yaşadıkça var olacaktır) az gelişmişlikte devam edecektir. Aksi halde hiyerarşiyi yıkmak gerekir. Bu durumu basitleştirici bir örnekle şöyle açıklayabiliriz; Bir sınıf ordusu hiyerarşik olmak zorundadır. Böyle bir ordu da, Piramidin en altındaki erden en yüksek rütbeli generale kadar, hiyerarşik bir yapı söz konusudur. Ordu sınıf ordusu olarak varoldukça hiyerarşi, dolayısıyla da rütbe farkları da var olacaktır. Böyle bir yapı içinde alttakiler yukardakiler tarafından sürekli olarak baskı altında tutulacak, ezilecektir ve bu durum kademeli olarak sürdürülecektir. En çok ezilen de hiç rütbesiz erler olacaktır. Böyle bir durumda askerlerin tamamının general olmasını istemek ne kadar saçmaysa, dünyada egemen olan sistem kapitalizm olarak kaldıkça çevrenin merkez olmasını istemekte aynı derecede saçmadır. Yapı aynı kaldıkça, geri kalmış ülkelerin ileri ülkeler düzeyine çıkmaları olanaksızdır. Bir canlı organizma bütünlüğünde çeşitli organların belirli işlevleri vardır. Aksi halde organizmanın dönüştürülmesi gerekir. Bu söylenenlerden giderek kapitalist dünya sistemi içinde kalınarak hiç kalkınılamaz anlamı çıkarılmamalıdır. Şüphesiz bir "kalkınma" olacaktır ve de vardır. Ama bu "kalkınma" bu gün Türkiyenin "kalkınması" gibi bir şey olur; Emperyalist sömürü ilişkilerinin çizdiği sınırlar içinde bir "kalkınma" (.....)

Gereksizdir de çünkü, amaç; nereye vardığı kesin olarak belli, yozluğun en son aşamasına varmış ekonomik, sosyal, ideolojik ve kültürel bir toplumsal düzeni taklit etmek değildir. "Muasır medeniyet" seviyesi ortadayken böyle bir yolda yürümek tamamiyle sakattır. Burada hemen hatırlatmak gerekir ki; sosyalizmin amacı üretim güçlerini geliştirmek değildir. Sosyalizmin amacı insanı değiştirmektir. Yeni bir insan yaratmaktır. Gerçekleştirilmek istenen, insanın yabancılaşmadan kurtulmasıdır. Bütün bunlar sınıfsız toplumda gerçeklik kazanabilir. Sömürü ve baskının olmadığı, insanın yabancılaşmadan kurtulduğu bir toplumsal düzende ancak yoksulluk, kıtlık ortamında gerçekliştirilemez. Bu nedenle toplumun kullanılımına sunulan mal ve hizmetlerin bolluk düzeyine çıkarılması gereklidir. Eğer üretim güçlerini geliştirmek bir araç olmaktan çıkarılır; bir amaç haline getirilirse (bu gün bazı ülkelerde yapıldığı gibi) o zaman gidiş sosyalizme doğru olmaz (!) Olsa olsa kapitalizmin gittiği yere farklı yollardan varmak olur. Bu nedenle Batı tipi üretim ve tüketim modelleriyle sosyalist bir toplumsal düzen kurulamaz. Onun için batının bu gün vardığı yere başka yolla ve metodlarla varmak isteyenler de, yukardaki tutarsızlığı başka görünümlerde üretmekten öteye gidemezler. Sosyalist bir toplumsal düzene giden yol, üretim modelinden tüketim modeline, teknolojisine, bu teknolojinin kullanım amaçlarına kadar, temelli farklılıklar göstermek zorundadır. Bu nedenle de gidilecek yolda varılacak yerde farklı olmak gerekir.

"KADININ EŞİTLİK İSTEĞİNDE BULUNURKEN TERS BİR YÖNE SAPMASI, BU DURUMUNU BİR AYRICALIK, BİR ÜSTÜNLÜK DURUMUNA GETİRMESİ YA DA KADINLIĞINA YASLANARAK İLGİ TOPLAMAYA ÇALIŞMASI, KOLAY YOLLARA BAŞVURMASI, KARŞI KONULACAK BİR TUTUMDUR."

Aysel Özakın'la bir konuşma

"Gurbet Yavrum" adlı romanıyla üne kavuşan Aysel Özakın dergilerde yayınlanan öyküleriyle adını duyurdu. 1974 Sabahattin Ali Hikaye Yarışmasında "Küçük Şehrin Soğuk Geceleri" adlı eseri "En başarılı hikaye" olarak nitelendirildi. Aysel Özakın 1942 yılında Urfa'da doğdu, ilk ve orta öğrenimini İzmir'de tamamladı. 1963 yılında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünde öğretim görevlisi bulunduğu sırada "öğretmen kıyımı"na uğradı. Bir süredir hayatını yazarlıkla kazanıyor.

Sosyalist Yarın ● Sanatçı olarak sizce toplumsal yönden "değiştirilmesi gereken" nedir ?

Aysel Özakın ● Önce sınıflı toplumun yarattığı hayatın maddi koşulları değişmeli. Sonra soyut değerlerde bütün insanlara ulaşmalı. Hayat o zaman hepimiz için güzelleşecek. Soyut düşünce ve değerler bir tekel olarak, aydınların tekelinde, kaldıkça, kendini beğenmişlik, mutsuzluk, bunalım, metafizik sıkıntılar ve kariyerizm kaçınılmazdır. Soyut değerlerin aydınların tekelinde kalması aslında toplumsal işbölümünün bir sonucudur.

Sosyalist Yarın ● İşbölümü yalnızca kapitalizmin ortaya çıkardığı bir olgu olarak mı görülmelidir ?

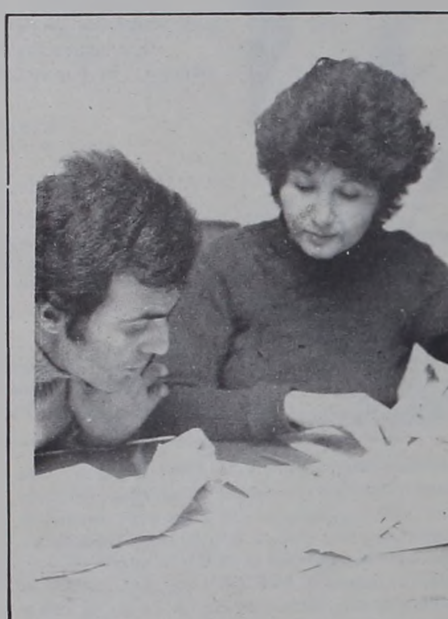
Aysel Özakın ● Bildiğimiz gibi kapitalizm gelişme hızını ve etkinliğini işbölümünden almıştır. Gelişimin gerisine düşmek sözkonusu olamaz. Sosyalist sistem, bir dönüştürme olarak ele alınmalı, ortadan kaldırma ve yadsıma olarak değil. İşbölümü bir başka niteliğe doğru dönüştürülmelidir. İnsanların hayat boyu aynı işe aynı etkinlik alanına hapsolma durumu ortadan kaldırılmalı, insanlara yeteneklerini geliştirmeleri için olanaklar ve zaman verilmeli. Çeşitli işler arasındaki hiyerarşik değer farkı ortadan kaldırılmalı. Uzmanlığın üretkenliği artırdığı yadsınamaz. Çeşitli meslekler her zaman varolmak durumundadır ve insan üretkenliğini her alanda artırmak ihtiyacındadır. Önemli olan uzmanlığın ve işbölümünün sınıfsai kökünün temizlenmesidir. Bütün insanlara yetişme, yetkinleşme olanakları sağlanması gerekir.

Sosyalist Yarın ● Sizce çağımızda yazara düşen görevler nedir ?

Aysel Özakın ● Yazar, insanlarda insanca özlemler uyandırabilmeli ve insanın varolan olumsuz koşulları değiştirebilecek kişiliğe ulaşmasına katkıda bulunmalıdır. İnsanlar hayatın güzel olabileceğini hiç unutmamalılar. Yazar, insana cevherini hatırlatmalıdır. İnsanın cevherinin yabancılaşmadan kurtulmasına katkıda bulunmalıdır.

Sosyalist Yarın ● İnsanlar yabancılaşmadan nasıl kurtulur ?

Aysel Özakın ● Sınıflı toplumlar için yabancılaşma kaçınılmaz bir olgu. Özellikle kapitalizmde bu olgu evrensel ve sistemli bir şekilde karşımıza çıkmakta. Bu sistemde hem işçi, hem burjuva, hem diğer tabakalar yabancılaşır. Çünkü, yabancılaşma kökeni maddi olduğu halde ideolojik düzeyde bütün insanları eşit etkiler ve toplumsal yaşamın bütün alanlarına yansır. Bir toplumda sınıflar varsa, hiyerarşi varsa, yönetenler ve yönetilenler arasında da büyük bir adaletsizlik var demektir. Bu adaletsizliğin kökü tarihtedir. Ve yine bu yapı kendine uygun ahlak kuralları, yaşama biçimi değer yargıları ortaya çıkarmıştır. Bu ideolojik yapı içinde kaldıkça insanın niteliksel olarak değişmesi, bozuk maddi yapıyı değiştirmesi ve yabancılaşmadan kurtulması mümkün değildir. Ezen, sömüren insan da az önce sözünü ettiğimiz, yabancılaşmanın tüm toplumsal yaşama yansıması yüzünden bu olumsuzluktan payına düşeni alır. Bu maddi yapı ve onun ideolojisi ortadan kalkınca insanlar arası ilişkiler değ.şecek ve insanlar yeni bir kişiliğe kavuşacaklardır. İnsanlar arası ilişkilerin en önemli boyutu olan kadın-erkek ilişkileri de bu ortamda değişecektir. Erkek üstünlüğünü, kadın ise edilginliğini, güçsüzlüğünü doğal ve olağan bir olgu olarak görmemeyi bu ortamda öğreneceklerdir. Erkek ve kadın, temel olarak insan, doğal olarak erkek- kadın ilişkisini gerçekleştirecektir. Bu ortamda erkek doğanın ona verdiği farklılıkları üstünlük aracı olarak kullanmayı düşünmeyecek, tersine bu özelliklerini doğal bir biçimde taşıyacak, kadın ise doğanın kendisine verdiği fiziksel özelliklerden utanmayacak, ya da onları iki yüzlü bir biçimde sunup zayıflığını bir korunma, himaye aracı alarak kullanıp karşılığında yozlaşmıyacaktır. Böylece sınıfsız toplum yapısının kazandıracağı yeni insan özelliklerine kavuşacaklardır. Yeri gelmişken günümüzdeki kadın hareketine de değinmek istiyorum. Öncelikle varolan nitelikleriyle bu hareketi sistemsiz ve reformist bir eğilim olarak nitelendiriyorum. Bir de bu hareketin ters ve olumsuz bir yanı var. Yani kadın ırkçılığına, kadın şovenizmine giden bir yönü var. Kadının eşitlik isteğinde bulunurken ters bir yöne sapması, bu durumunu bir ayrıcalık, bir üstünlük durumuna getirmesi ya da kadınlığına yaslanarak ilgi toplamaya çalışması, kolay yollara başvurması, karşı konulacak bir tutumdur.

Sosyalist Yarın ● Sanatçı-parti ilişkisini nasıl yorumluyorsunuz ?

Aysel Özakın ● Bu konuya iki açıdan bakmak gerekir. Sanatın kendisine özgü özelliği, özgür düşünceden kaynaklanmasıdır. Sanatçının ürünlerini, hayatla, insanlarla ilişkisi, dünya görüşü, hayatı algılama biçimi belirliyor. Politik yükümlülük, angaje olma konusuna gelince, ben bunu bir başka insani sorun olarak görüyorum. Yani insan etkin olarak politikanın içinde olmak, militan olmak istiyorsa inandığı partinin kend-isine verdigi görevleri gönüllü olarak yerine getirir. Eğer sanatçının da böyle bir yetkinliği varsa ve inandığı bir parti söz konusu ise böyle bir politik işlev onun sanatçı yanını ortadan kaldırmaz, engellemez, ama yine de sanatın kendine özgü özelliğini her koşulda koruması gerekir. Sanatçı ile partinin diğer partililer gibi bir ilişkisinin olabileceğine inanıyorum. Bir başka deyişle partili sanatçı olabilir ama parti sanatı olamaz bence. Eğer sanatçı varolan devlete ve eğemen ideoloji ile resmi bir biçimde bütünleşiyorsa o zaman onun tutumu eleştirel bir tutum olamayacak demektir. Yani devlet sanatçıyı belli bir ideolojinin sınırları içinde tutuyorsa sanatçı eleştirelliğini ve özgür düşünme niteliğini yitirir. Sonuç olarak özgür düşünce her zaman için eleştirel düşünceyi de içinde taşır.

Sosyalist Yarın ● Toplumsal yapının nasıl değiştirilmesi gerekir ?

Aysel Özakın ● Kuşkusuz politik bilinçlenme yolu ile. Yalnız politika konusunda bazı garip soyutlamalar yapıldığına inanıyorum. Bunu da politikadan kaçan fakat kaçtığını da gizlemek isteyen bazı kişiler yapıyor. Örneğin sanatın politik işlevinden söz ediliyorsa eğer, "zaten sanatın kendisi politikanın içindedir, sanatın doğal özelliği budur, bu bakımdan politika dışı sanat olamaz" diyorlar. Ya da politikanın dışında kalmakla suçlanıyorlarsa "nasıl olur, hayat zaten politikanın içindedir, sevmek bile politikadır" diyorlar. Bu düşüncenin doğruluğuna inanmıyorum. Herşeyden önce politika, toplumdaki sınıf ve iktidar mücadelesine katılma bilincidir. Politik bilinçle yapılan işler de politik işler olur. Politik sanat da sistemli bir dünya görüşüyle hayata bakan, hayatı algılayan ve sanatsal olarak yeniden üreten sanattır. Temelde politika sanatçının dünya görüşünü belirler. Egemen ideolojinin karşısına bilinçle ve sistemli olarak çıkan ve yeni bir ideolojik alternatife doğru açılan sanat bu yükümlülüğü üstlenir.

Sosyalist Yarın ● Azgelişmişlik açısından, değişim bilincinde evrenselliğin ve yerelliğin yeri nedir ?

Aysel Özakın ● Bu konuda sanatçıyı diğer insanlardan ayrı düşünmemek gerekir. İnsan için hem evrensel olmak, hem yerel olmak her zaman için söz konusu. Ancak, burada azgelişmiş ve gelişmiş ülke insanının farklılığını belirtmek gerekir. Maddi hayatla ilişkisi insanın çeşitli etkinliklerine yansır, Sanat da bu etkinliklerden biridir. İleri teknolojik düzeye sahip bir ülkede yaşayan insan o teknolojinin altyapı olarak getirdiği davranış, duygu ve yaşama biçimine kavuşur. Azgelişmiş ülkelerde maddi hayat koşulları farklı olduğu için farklı insan davranışları görülür. Heyecanlar, tepkiler farklı olur. Sanatçı açısından ise emperyalizmin günümüzdeki evrensel niteliği düşünülecek olursa azgelişmiş ülke sanatçısı ile gelişmiş ülke sanatçısı arasında bazı ortak özelliklerin olduğu söylenebilir. Yalnız azgelişmiş ülke insanın anti emperyalist bilince kavuşması ile birlikte ideolojik bir çelişki de başlar. Bilinçlenme açısından azgelişmiş ülke insanını yapacağı sentez kurtarabilir. O, kapitalizmin yarattığı kültürün, evrensel niteliklerinin içinde, ilerici yönünü kavramak, özümlemek zorundadır. Öte yandan kendi toplumunun maddi gerçekliği de ona ayrı bir bilinç kazandırır. Sonuç olarak, azgelişmiş ülke insanının ilerici evrensel kültürün ve yerel maddi gerçekliğin bir sentezine ulaşması gerekir. Bu noktada şematizm ve slogancılık üzerinde durmak istiyorum. Şematizm, bir yerde eleştiriden ve özeleştiriden uzaklıktır. Türkiyeye Tanzimattan bu yana batıdan aktarıları eleştirisiz ve yaratıcı olmayan bir kültürel yapı yamanmak istenmiştir. Yine bu noktada da şematizmi insani bir sorun olarak düşünüyorum. Yalnızca bir yazarın, bir sanatçının sorunu olarak değil. İnsanlar hayatın gerçekliği ile yüz yüze gelip onu diyalektik yöntemle kavrayabilecek duruma gelince ve gerekli bilgisel, deneysel birikimi sağlayınca şematik olma tehlikesinden uzaklaşırlar. Yani gerçekliği kendi gözüyle, kendi bilinciyle yeniden üreterek, yaratıcılık içinde kavramak insanı şematizmden uzaklaştırır.

Sosyalist Yarın ● Devrimci insanın sorunu olarak toplum-birey ilişkisini nasıl görüyorsunuz ?

Aysel Özakın ● Devrimci, yaşadığı toplumun değer ölçülerini değiştirmeye çalışırken onları çok iyi tanımak ve hesaba katmak zorundadır. Toplum değerlerinden tamamen koparak devrimci olmak, insanı yalnızca, kendisi için devrimci olma durumuna getirebilir. Böylece toplumsal mücadeleye katkıda bulunma olanağı azalır. Oysa, bireysel özgürlükle toplumsal özgürlük arasında güçlü bir ilişki söz konusudur. Toplumda toplumsal özgürlüğün maddi temellerinin oluşmasına katkıda bulunmak bireyi de gerçek özgürlüğe götüren yoldur.